អធិប្បាយអំពីអាការៈ ៣២ ប្រការ របស់មនុស្ស

(តាមបិដក និង អដ្ឋកថា)

រៀបរៀងដោយ ភិក្ខុ សារត្ថធម្មោ នួន សារ៉េត ព.ស២៥៦៦, គ.ស២០២២

សេចក្ដីផ្ដើម

សៀវភៅនេះ ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព ព្រះនាម ព្រះមហាសារត្ថធម្មោ នួន សារ៉េត មានសេចក្ដីជ្រះថ្លា យល់ឃើញថា មានប្រយោជន៍ដល់ជនច្រើន ជាពិសេសគឺពុទ្ធបរិស័ទ សិក្សាបដិបត្តិគោរព នូវសីល សមាធិ បញ្ញា ជាដើម តាមព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ និងព្រះអរិយសាវ័កទាំងឡាយ ជាអតីតកាល បានខិតខំរៀបរៀង និង ដកស្រង់ព្រះធម៌ ដែលពណ៌នាអំពីអាការៈ ៣២ ប្រការ តាមសេចក្ដីដើមក្នុងព្រះត្រ័យបិដក និង អដ្ឋកថា ដែលលោកអ្នកប្រែពីមុន ទាំងស្រុង មិនមានសេចក្ដីបន្ថែមបន្ថយឡើយ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ សូមព្រះករុណាគុណម្ចាស់គ្រប់រូប និង ពុទ្ធបរិស័ទគ្រប់គ្នា សិក្សាព្រះធម៌ និង បដិបត្តិព្រះធម៌ តាមសៀវភៅនេះ ដោយគោរព ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លាចុះ ។

រាល់ពាក្យពេចន៍ ដែលមានការភ្លាំងភ្លាត់យ៉ាងណា សូមព្រះករុណាគុណម្ចាស់ និង ពុទ្ធបរិស័ទ ទាំងអស់អធ្យាស្រ័យ និង សូមអនុមោទនា ចំណែកបុណ្យកុសល របស់ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព ដែលខិតខំរៀបរៀងសៀវភៅនេះ និង ការបង្ហាត់បង្រៀនព្រះធម៌ ព្រះវិន័យ និង អាមិសទាន របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធតែម្យ៉ាង ។

សូមអរព្រះគុណ និង សូមអរគុណ!

វត្តស្រះមុច្ចលិន្ទ (កោះត្រើង) ថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២២

ព្រះមហាសារត្ថធម្មោ នួន សារ៉េត

ទ្វត្តឹសាការ

(អាការ ៣២ ក្នុងរាងកាយ)

អត្ថិ ឥមស្មឹ កាយេ *ក្នុងកាយនេះមាន*

កេសា *សក់*, **លោមា** *រោម*, **នខា** *ក្រចក*, **ទន្តា** *ធ្មេញ*, **តចោ** *ស្បែក*, **មំសំ** *សាច់*, **ន្ហារូ** *សរសៃ*, **អដ្ឋី** *ឆ្អឹង*, **អដ្ឋិមិញ្ជំ** *ខួរក្នុងឆ្អឹង*, **វក្កំ** *ទាច*, **ហទយំ** *បេះដូង*, **យកនំ** *ថ្លើម*, **កិលោមកំ** *វាវ*, **បិហកំ** *ក្រពះ*, **បប្ផាសំ** *សួត*, **អន្តំ** *ពោះវៀនធំ*, **អន្តគុណំ** *ពោះវៀនតូច*, **ឧទរិយំ** *អាហារថ្មី*, **ករីសំ** *អាហារចាស់*, **បិត្តំ** *ប្រមាត់*, **សេម្ហំ** *ស្លេស្ម៍*, **បុព្វោ** *ខ្ទុះ*, **លោហិតំ** *ឈាម*, **សេទោ** *ញើស*, **មេទោ** *ខ្លាញ់ខាប់*, **អស្សុ** *ទឹកភ្នែក*, **វសា** *ខ្លាញ់រាវ*, **ខេឡោ** *ទឹកមាត់*, **សិង្ឃាណិកា** *ទឹកសម្បោរ*, **លសិកា** *ទឹករំអិល*, **មុត្តំ** *ទឹកមូត្រ*, **មត្ថកេ មត្ថលុង្គំ** *ខួរក្នុងក្បាល*។

(បិដកលេខ ៥២ ទំព័រ ២)

៣-ទុក្ខសាការវណ្ណនា

ពណ៌នាអំពីអាការៈ ៣២ ប្រការ

បទសម្ពន្ធវណ្ណនា

ពណ៌នាការសម្ពន្ធនៃបទ

កម្មដ្ឋាន គឺកាយគតាសតិនេះឯណា ដែលពួកអន្យតិរ្ថិយទាំងពួង មិនធ្លាប់ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅឡើយក្រៅពុទ្ធកាល ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃអាសយញ្ញាណ និងដើម្បីចិត្តភាវនារបស់កុលបុត្រ ដែលមានប្រយោគដ៏បរិសុទ្ធដោយសិក្ខាបទ ១០ យ៉ាងនេះ ដែលតាំងនៅក្នុងសីល ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សរសើរហើយ ដោយអាការៈដ៏ច្រើនក្នុងព្រះសូត្រនោះៗយ៉ាងនេះថា៖

"ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌មួយយ៉ាងដែលបុគ្គលបានចម្រើនហើយ បានសន្សំរឿយៗហើយ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីសង្វេគច្រើន តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីចម្រើនច្រើន តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈច្រើន តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសតិ និងសម្បជញ្ញៈ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីបាននូវញាណទស្សនៈ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នតែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវវិជ្ជា វិមុត្តិ និងផល(១) ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណាមិនបរិភោគកាយគតាសតិ ពួកភិក្ខុនោះឈ្មោះថាមិនបរិភោគនូវព្រះនិព្វាន ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណាបរិភោគនូវកាយគតាសតិ ពួកភិក្ខុនោះទើបឈ្មោះថា បរិភោគនូវព្រះនិព្វាន ។

១-សុត្តន្តបិដក អង្គុត្តរនិកាយ ឯក_ទុកនិបាត បិដកលេខ ៤០ ទំព័រ ៩៤ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិដែលភិក្ខុពួកណាមិនបរិភោគ ព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុទាំងនោះមិនបរិភោគដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ ដែលភិក្ខុពួកណាបរិភោគហើយ ព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះបរិភោគដែរ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិរបស់ពួកភិក្ខុណាសាបសូន្យហើយ ព្រះនិព្វានរបស់ពួកភិក្ខុនោះ ក៏ឈ្មោះថា សាបសូន្យដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ របស់ពួកភិក្ខុណាមិនសាបសូន្យ ព្រះនិព្វានរបស់ពួកភិក្ខុនោះ ក៏ឈ្មោះថា មិនសាបសូន្យដែរ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកាយគតាសតិដែលពួកភិក្ខុណាបោះបង់ហើយព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះបោះបង់ដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ ដែលពួកភិក្ខុណាប្រារព្ធហើយ ព្រះនិព្វានក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះ ប្រារព្ធដែរ(១) ។

ដូច្នេះហើយទ្រង់សម្តែងទុកជា ១៤ បព្វៈ គឺអានាបានបព្វៈ ឥរិយាបថបព្វៈ ចតុសម្បជញ្ញបព្វៈ បដិក្កូលមនសិការបព្វៈ ធាតុមនសិការបព្វៈ សីវថិកាបព្វៈ ៩ ដោយន័យថា៖

---

(១) -សុត្តន្តបិដក អង្គុត្តរនិកាយ ឯក_ទុកនិបាត បិដកលេខ ៤០ ទំព័រ ១០០-១០១

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិដែលភិក្ខុពួកណាមិនបរិភោគ ព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុទាំងនោះមិនបរិភោគដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ ដែលភិក្ខុពួកណាបរិភោគហើយ ព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះបរិភោគដែរ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិរបស់ពួកភិក្ខុណាសាបសូន្យហើយ ព្រះនិព្វានរបស់ពួកភិក្ខុនោះ ក៏ឈ្មោះថា សាបសូន្យដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ របស់ពួកភិក្ខុណាមិនសាបសូន្យ ព្រះនិព្វានរបស់ពួកភិក្ខុនោះ ក៏ឈ្មោះថា មិនសាបសូន្យដែរ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយកាយគតាសតិដែលពួកភិក្ខុណាបោះបង់ហើយព្រះនិព្វាន ក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះបោះបង់ដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ ដែលពួកភិក្ខុណាប្រារព្ធហើយ ព្រះនិព្វានក៏ឈ្មោះថា ពួកភិក្ខុនោះ ប្រារព្ធដែរ(១) ។

ដូច្នេះហើយទ្រង់សម្តែងទុកជា ១៤ បព្វៈ គឺអានាបានបព្វៈ ឥរិយាបថបព្វៈ ចតុសម្បជញ្ញបព្វៈ បដិកូលមនសិការបព្វៈ ធាតុមនសិការបព្វៈ សីវថិកាបព្វៈ ៩ ដោយន័យថា៖

---

(១)-សុត្តន្តបិដក អង្គុត្តរនិកាយ ឯក-ទុកនិបាត បិដកលេខ ៤០ ទំព័រ ១០០-១០១

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយគតាសតិ ដែលបុគ្គលបានចម្រើនដូចម្ដេច បានធ្វើឱ្យច្រើនដូចម្ដេច ទើបមានផលច្រើន មានអានិសង្សច្រើន ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ទៅកាន់ព្រៃក្ដី...ដូច្នេះជាដើម[១] ។

ឥឡូវនេះ និទ្ទេសនៃការចម្រើនកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននោះ មកតាមលំដាប់ហើយក្នុងនិទ្ទេសនោះ ។ ខ្ញុំពោលថា បណ្ដាបព្វៈទាំងឡាយនោះ បព្វៈ ៣ នេះ គឺឥរិយាបថបព្វៈ ១ ចតុសម្បជញ្ញបព្វៈ ១ ធាតុមនសិការបព្វៈ ១ ដោយអំណាចនៃវិបស្សនា ។ សិវថិកាបព្វៈទាំង ៩ ពោលដោយអំណាចអាទីនវានុបស្សនាទុកក្នុងវិបស្សនាញាណប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកឯសមាធិភាវនា ក្នុងឧទ្ទុមាតកអសុភៈជាដើមក្នុងនិទ្ទេសនោះ ដែលគប្បីប្រាថ្នាខ្ញុំក៏ប្រកាសទុកដោយពិស្ដារហើយក្នុងអសុភភាវនានិទ្ទេស ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គទាំងនោះ ។ ២ បព្វៈនេះ គឺអនាបានបព្វៈ ១ និងបដិកូលមនសិការបព្វៈ ១ ក៏ពោលដោយអំណាចសមាធិ ។ បណ្ដា ២ បព្វៈនោះ អនាបានបព្វៈ ជាកម្មដ្ឋាន មួយផ្នែកដោយពិត ដោយអនាបានស្សតិ ។ ចំណែកទ្វត្តិង្សាការកម្មដ្ឋាននោះឯណា ជាបរិយាយនៃភាវនាមួយរបស់កាយគតាសតិ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្ដែងសង្គ្រោះខួរក្បាលទុក ដោយខួរក្នុងឆ្អឹងក្នុងនិទ្ទេសនោះៗ យ៉ាងនេះថា ៖

“ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុពិចារណា ឃើញច្បាស់នូវកាយនេះឯង ខាងលើតាំងអំពីបាតជើងឡើងទៅ ខាងក្រោមតាំងអំពីចុងសក់ចុះមក ដែល

១-សុត្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ ឧបរិបណ្ណាសកៈ បិដកលេខ ២៦ ទំព័រ ៣៧៧

មានស្បែកបិទបាំងជុំវិញ ពេញទៅដោយវត្ថុមិនស្អាត មានប្រការផ្សេងៗ ដូច្នេះជាក្នុងកាយនេះមានសក់ រោម ។បេ។មូត្រ"(១) ដូច្នេះ ។ ខ្ញុំនឹងពណ៌នានូវទ្វត្តិង្សាការកម្មដ្ឋាន ដូចតទៅនេះ៖

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **អត្ថិ** ប្រែថា រមែងមាន ។ បទថា **ឥមស្មឹ** សេចក្ដីថា ដែលពោលថា តាំងអំពីបាតជើងឡើងទៅ និងអំពីចុងសក់ចុះមក មានស្បែកព័ទ្ធដោយជុំវិញ ពេញដោយរបស់មិនស្អាតមានប្រការផ្សេងៗ ។ បទថា **កាយេ** បានដល់ក្នុងសរីរៈ ។ មែនពិត **សរីរៈ** ហៅថា **កាយ** ព្រោះសន្សំរបស់មិនស្អាត ឬព្រោះជាទីចម្រើនលូតលាស់នៃរបស់ផ្សេងៗ មានសក់ជាដើម ដែលគួរខ្ពើម និងរោគទាំងឡាយមានរោគភ្នែកជាដើម ។ បទថា **កេសា** ។បេ។ **មុត្តំ** គឺអាការៈ ៣២ មានសក់ជាដើមទាំងនេះក្នុងទ្វត្តិង្សាការនេះ គប្បីជ្រាបសេចក្ដីសម្ពន្ធយ៉ាងនេះថា សក់មាននៅក្នុងកាយនេះ រោមមាននៅក្នុងកាយនេះជាដើម ។ ត្រាស់អ្វីទុកដោយទ្វត្តិង្សាការកម្មដ្ឋាននោះ ត្រាស់ទុកថា អ្នកណាកាលពិចារណានោះ សូម្បីដោយអាការៈគ្រប់យ៉ាងក្នុងកឡេវរៈ(២) រាងកាយមានខ្នាតប្រមាណមួយព្យាមប៉ុណ្ណោះ គឺខាងលើតាំងអំពីបាតជើងឡើងទៅ ខាងក្រោមតាំងអំពីចុង

១-សុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ ឧបរិបណ្ណាសកៈ បិដកលេខ ២៦ ទំព័រ ៣៨០

២-ក្នុងអភិធានប្បទីបិកា ទំព័រ ៩៩ ថា **កឡេវរៈ** ស្មើ **តនុ** ប្រែថា រាងកាយ ។ ក្នុងវចនានុក្រមបាលី-អង់គ្លេស ទំព័រ ២០០ ប្រែថា រាងកាយដែលស្លាប់ សាកសព គ្រោងឆ្អឹង ដូចក្នុងវចនានុក្រមបាលី-ថៃ ច្បាប់ភូមិពលោភិក្ខុ ទំព័រ ១៤ ព្រះពុទ្ធ ព.ស ២៥៣៥ ដែរ ។

សក់ចុះមក រុំព័ទ្ធដោយស្បែកជុំវិញ រមែងមិនឃើញអ្វីមិនថា កែវមុក្តា កែវមណី កែវពិទូរ្យ ក្រស្នា ចន្ទន៍ មេប្យាទ្ធុងជាដើម សូម្បីខ្ទាតតូចជា ស្អាត តាមពិតរមែងឃើញកាយផ្សេងដោយសក់ រោមជាដើម ដែលមានក្លិនស្អុយ គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង មិនមានសិរី គួរមើលឡើយមានប្រការផ្សេងៗថា មិនស្អាតតែម្យ៉ាង ។

ពណ៌នាដោយការសម្ព័ន្ធនៃបទក្នុងទុត្តិង្សាការកម្មដ្ឋាននេះប៉ុណ្ណេះ ។

អសុភភាវនា

គប្បីជ្រាបការពណ៌នាទុត្តិង្សាការកម្មដ្ឋាននោះ ដោយអំណាចអសុភភាវនាដូចតទៅនេះ ។

ជាលំដាប់ដំបូង កុលបុត្រដែលផ្តើមបំពេញកម្មដ្ឋាន ជាអ្នកតាំងនៅក្នុងសីល ផ្សេងដោយបាណាតិបាតាវេរមណីសិក្ខាបទ ជាដើមយ៉ាងនេះហើយ មានប្រយោគដ៏បរិសុទ្ធ បំណងទីងប្រកបរឿយៗនូវអនុយោគៈ គឺការចម្រើនកម្មដ្ឋានដោយចំណែកទុត្តិង្សាការ គឺដើម្បីត្រាស់ដឹងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃអាសយញាណ កុលបុត្រនោះ រមែងមានកង្វល់ ១០ ប្រការ គឺកង្វល់ដោយលំនៅ ដោយត្រកូល ដោយលាភ ដោយគណៈ ដោយការងារ ដោយការធ្វើដំណើរ ដោយញាតិ ដោយការរៀនគម្ពីរ ដោយរោគ ទំងដោយឥទ្ធិឫទ្ធិ ឬការកង្វល់ដោយកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ។ កាលបើដូច្នោះ កុលបុត្រនេះ ក៏ត្រូវកាត់កង្វល់ទាំង ១០ ប្រការនោះចេញដោយវិធីយ៉ាងនេះ គឺដោយការលះទំនាក់ទំនងក្នុងអាវាស ត្រកូល លាភ គណៈ ញាតិ

និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ដោយការមិនខ្វល់ខ្វាយក្នុងការងារ ការធ្វើដំណើរ ការរៀនគម្ពីរ និងដោយការព្យាបាលរោគ កាលបើដូច្នោះ កុលបុត្រដែលកាត់កង្វល់បានហើយ មិនកាត់ការត្រេកអរក្នុងនេក្ខម្មៈ កំណត់ការបដិបត្តិដុសខាត់ដល់ទីបំផុត មិនលះបង់អាចារៈ ផ្អែកខាងវិន័យសូម្បីតិចតួច ក៏គប្បីចូលទៅរកអាចារ្យដែលឱ្យកម្មដ្ឋាន ដែលជាអ្នកប្រកបដោយអាគមៈ (បរិយត្តិ) និង អធិគមៈ (បដិបត្តិ និង បដិវេធ) ឬប្រកបដោយគុណសម្បត្តិយ៉ាងណាមួយ អំពីអាគមៈ និងអធិគមៈនោះ ដោយវិធីដ៏សមរម្យដល់ព្រះវិន័យ ហើយគប្បីប្រាប់ពីបំណងរបស់ខ្លួន ដល់អាចារ្យនោះ ដែលខ្លួនធ្វើឱ្យលោកមានចិត្តត្រេកអរដោយវត្តសម្បទា ។ អាចារ្យនោះ គប្បីដឹងប្រភេទនៃនិមិត្ត អធ្យាស្រ័យចរិយា និងអធិមុត្តិរបស់កុលបុត្រនោះ ប្រសិនបើកម្មដ្ឋាននោះជារបស់គួរសម កាលបើដូច្នោះ កុលបុត្រនោះសូម្បីមានបំណងនឹងនៅក្នុងវិហារដែលខ្លួននៅ តពីនោះ ក៏គប្បីឱ្យកម្មដ្ឋានដោយសង្ខេប ។ ប្រសិនបើ កុលបុត្រនោះ បំណងនៅក្នុងវិហារដទៃ ក៏គប្បីប្រាប់កម្មដ្ឋានពិស្តារ ព្រមទាំងសេចក្តីដែលគួរធ្វើមុន ដោយប្រាប់សេចក្តីដែលគួរលះ និងសេចក្តីដែលគួរកំណត់ដឹងជាដើម ព្រមទាំងប្រភេទចរិត ដោយប្រាប់កម្មដ្ឋាន ដែលសមរម្យដល់រាគចរិតជាដើម ។ កុលបុត្រនោះ កាលរៀនកម្មដ្ឋានព្រមដោយ

សេចក្តីដែលគួរធ្វើមុនទាំងប្រភេទនោះ ហើយលាអាចារ្យ វៀរចាកសេនាសនៈ ១៨ ប្រភេទ ដែលលោកពោលថា គួរវៀរចាកយ៉ាងនេះថា ៖

អាវាសធំ អាវាសថ្មី អាវាសចាស់ អាវាសជិតផ្លូវ អាវាសជិតអណ្តូងថ្ម អាវាសមានស្លឹកឈើ អាវាសមានផ្កាឈើអាវាសមានផ្លែឈើអាវាសដែលមនុស្សប្រាថ្នា អាវាសដែលជិតនគរ អាវាសដែលជិតមនុស្សចូលទៅកាត់ឈើអាវាសដែលជិតស្រែចម្ការអាវាសដែលមានអារម្មណ៍ជាសត្រូវអាវាសដែលជិតកំពង់ អាវាសដែលជិតជាយដែនអាវាសមានសីមា អាវាសដែលមិនទីសប្បាយនិងអាវាសមិនមានកល្យាណមិត្ត បណ្ឌិតស្គាល់សេនាសនៈ១៨ប្រភេទដូច្នេះហើយគប្បីវៀរឱ្យឆ្ងាយ ដូចមនុស្សដើរផ្លូវវៀរចាកភ័យចំពោះមុខដូច្នោះ(១) ។ ហើយចូលទៅកាន់សេនាសនៈប្រកបដោយអង្គ ៥ ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះថា ៖

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយចុះសេនាសនៈប្រកបដោយអង្គ ៥ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេនាសនៈក្នុងលោកនេះ មិនឆ្ងាយពេក មិនជិតពេក ល្មម

---

(១)-សេចក្តីពិស្តារ មានក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គ បាលីខ្មែរ ភាគ ១ ទំព័រ ២៣៣ ត្រង់បឋវីកសិណនិទ្ទេស ។

ទៅមកស្រួល មិនកុះករដោយមនុស្សក្នុងវេលាថ្ងៃ មិនសូវមានសំឡេង មិនសូវគឹកកងក្នុងរាត្រី មិនសូវមានសម្ផស្សដោយរបោមមូសខ្យល់ កម្តៅថ្ងៃ និងពស់តូចពស់ធំ ១ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារកើតឡើងដល់ភិក្ខុដែលនៅក្នុងសេនាសនៈនោះ ដោយមិនលំបាក ១ ពួកភិក្ខុជាថេរៈដែលនៅក្នុងសេនាសនៈនោះ ជាពហុស្សូត ចេះចាំនូវនិកាយ ទ្រទ្រង់ធម៌ ទ្រទ្រង់វិន័យ ទ្រទ្រង់មាតិកា ១ ភិក្ខុចូលទៅរកភិក្ខុជាថេរៈទាំងនោះម្តងៗហើយសួរប្រឹក្សាថា បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន រឿងនេះតើដូចម្តេច សេចក្តីអធិប្បាយនៃរឿងនេះតើដូចម្តេច ១ លោកដ៏មានអាយុទាំងនោះ រមែង ពន្យល់រឿងដែលមិនទាន់ច្បាស់លាស់ផង ធ្វើឱ្យងាយនូវរឿងដែលជ្រៅផង បន្ទោបង់នូវសេចក្តីសង្ស័យក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលជាទីតាំងនៃសេចក្តីសង្ស័យច្រើនប្រការផង ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេនាសនៈប្រកបដោយអង្គ ៥ យ៉ាងនេះឯង(១) ។

ភិក្ខុកាលអាស្រ័យនូវសេនាសនៈ មានសភាពបែបនេះ ពិចារណាទោសក្នុងកាមទាំងឡាយ និងអានិសង្សក្នុងនេក្ខម្មៈ ដោយធ្វើកិច្ចគ្រប់យ៉ាងឱ្យសម្រេច ហើយញ៉ាំងចិត្តឱ្យជ្រះថ្លាដោយការរលឹកដល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលត្រាស់ដឹង

---

(១)-សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ទសកនិបាត បិដកលេខ ៥០ ទំព័រ ៣៣-៣៤ ។

ល្អហើយព្រះធម៌ជាធម៌ដ៏ល្អ និងព្រះសង្ឃជាអ្នកប្រតិបត្តិល្អហើយ មិនលះឧគ្គហកោសល(១)៧យ៉ាង ដែលលោកពោលទុកយ៉ាងនេះថា៖ "អ្នកប្រាជ្ញឆ្លាតក្នុងការរៀនសូត្រ ៧ យ៉ាងគឺ ដោយវាចា ដោយចិត្ត ដោយវណ្ណៈ ដោយសណ្ឋាន ដោយទិស ដោយឱកាស និងដោយបរិច្ឆេទ ហើយមានមនសិការកោសល គឺភាពឆ្លាតដោយការយកចិត្តទុកដាក់ ១០ យ៉ាង ដែលលោកពោលទុកយ៉ាងនេះគឺ ដោយលំដាប់ ដោយមិនឆាប់ពេក ដោយមិនយឺតពេក ដោយការការពារភាពរាយមាយ ដោយល្មើសបញ្ញត្ត ដោយបណ្ដាយលំដាប់ ដោយអប្បនា ដោយសុត្តន្តៈទាំង ៣[២] ទើបគួរផ្ដើមចម្រើនទ្វត្តិង្សាការ ដោយការមិនលះបង់នូវមនសិការកោសលនោះ ។ មែនពិត ការចម្រើនទ្វត្តិង្សាការ ដោយអាការៈគ្រប់យ៉ាង រមែងសម្រេចដល់អ្នកផ្ដើម ដូចពោលមកនេះ មិនសម្រេចដោយប្រការដទៃឡើយ ។

១-បរមត្ថទីបនី ថា **ឧគ្គហកោសល្លន្តិ ភាវនាកម្មំ អារព្ភិតុកាមេន ភិក្ខុនា អាចរិយស្ស សន្តិកេ សព្វស្ស កម្មដ្ឋានវិធានស្ស ឧគ្គហណំ ឧគ្គហោ** ប្រែថា ឧគ្គហៈ គឺភិក្ខុអ្នកមានប្រាថ្នានូវភាវនាកម្ម ហើយរៀនយក គឺជាកាន់យកនូវវិធាននៃកម្មដ្ឋានទាំងពួងក្នុងសំណាក់លោកអាចារ្យ ឈ្មោះថា **ឧគ្គហកោសល** ។

២-សុត្តន្ត ៣ គឺ អធិចិត្តសូត្រ សីតិភាវសូត្រ និង ពោជ្ឈង្គកោសលសូត្រ ។ សេចក្ដីពិសារ សម្ដែងក្នុងគម្ពីរ វិសុទ្ធិមគ្គ ភាគ ២ ទំព័រ ៤៧៨-៤៨១ បាលី-ខ្មែរ បោះពុម្ព ព.ស ២៥៤០ ។

ក្នុងការចម្រើនទ្វត្តិង្សាការនោះ ភិក្ខុទទួល**តចបញ្ចកកម្មដ្ឋាន**[1]មុនជាខាងដើម ពោលដោយព្រះត្រៃបិដក កាលតចបញ្ចកកម្មដ្ឋានស្ទាត់ជំនាញ ដោយអនុលោម តាមន័យថា **កេសា លោមា** ជាដើម ស្ទាត់ជំនាញដោយបដិលោម តាមន័យថា **តចោ តន្តា** ជាដើម គប្បីចម្រើនអស់គន្លះខែ តាមវាចាដើម្បីកាត់សេចក្ដីកង្វល់ ដែលរាយមាយចេញទៅខាងក្រៅ ដោយអនុលោម និងបដិលោម តាមន័យទាំង ២ នោះឯង ដើម្បីឱ្យស្ទាត់បាលី និងតាមផ្លូវចិត្ត ដើម្បីកំណត់សភាវៈនៃចំណែករាងកាយជាអារម្មណ៍ ៗ មែនពិត ការចម្រើនតាមវាចានូវតចបញ្ចកកម្មដ្ឋាននោះ កាត់វិតក្កដែលរាយមាយខាងក្រៅបានហើយ រមែងជាបច្ច័យដល់ការចម្រើនតាមវាចា ព្រោះស្ទាត់បាលីហើយ ការចម្រើនផ្លូវចិត្ត រមែងជាបច្ច័យដល់ការកំណត់អសុភៈ វណ្ណៈ និងលក្ខណៈ ចំណែកណាមួយ កាលបើដូច្នោះ ដោយន័យនោះក៏គប្បីចម្រើននូវវក្កបញ្ចកកម្មដ្ឋាន (កម្មដ្ឋានមានវក្កជាគម្រប់ ៥) អស់គន្លះខែ តពីនោះ ទើបចម្រើននូវតចបញ្ចកកម្មដ្ឋាន និងចម្រើននូវវក្កបញ្ចកកម្មដ្ឋាន ទាំង ២ នោះអស់គន្លះខែ តពីនោះ ទើបចម្រើននូវបប្ផាសបញ្ចកកម្មដ្ឋាន អស់គន្លះខែ តពីនោះក៏ចម្រើនទាំង ៣ បញ្ចកៈ នោះអស់គន្លះខែ កាលបើដូច្នោះ ក៏គប្បីបន្ថែម **មត្ថលុង្គំ** ដែលមិនបានត្រាស់ទុកក្នុងវគ្គក្រោយទុកក្នុង ៣ ពួកនេះ ដើម្បីចម្រើនរួមគ្នា និងអាការៈនៃបឋវីធាតុទាំងឡាយហើយចម្រើន **មត្ថលុង្គំ**

---

[1] ១- **តចបញ្ចកកម្មដ្ឋាន** មានន័យថា កម្មដ្ឋាន ដែលមានស្បែកជាគម្រប់ ៥ ។

អស់កន្លះខែ តពីនោះ ក៏ចម្រើនបញ្ចកៈ និងចតុក្កៈអស់កន្លះខែ មេទឆក្កៈ[១] កន្លះខែ តពីនោះ ក៏ចម្រើនបញ្ចកៈ និងចតុក្កៈរួមគ្នា និងមេទឆក្កៈកន្លះខែ មុត្តឆក្កៈ កន្លះខែ តពីនោះ ក៏ចម្រើនទ្វត្តិង្សាការទាំងអស់អស់កន្លះខែ គប្បីចម្រើនកំណត់វណ្ណៈ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស និងបរិច្ឆេទ ៦ ខែ ដូចពោលមកនេះ ។ សេចក្តីនេះ លោកពោលសំដៅដល់បុគ្គលដែលមានបញ្ញាថ្នាក់កណ្តាល ចំណែកបុគ្គលអ្នកមានបញ្ញាទន់ខ្សោយ គប្បីចម្រើនអស់មួយជីវិត អ្នកមានបញ្ញាមុតស្រួច ការចម្រើនរមែងសម្រេចបានមិនយូរឡើយ ។

កេសា = សក់

ក្នុងសេចក្តីនេះ អ្នកសួរពោលថា ភិក្ខុដែលផ្តើមកម្មដ្ឋាននេះ កំណត់ទ្វត្តិង្សាការនេះដោយវណ្ណៈជាដើមយ៉ាងណា?សេចក្តីពិត ភិក្ខុផ្តើមកម្មដ្ឋាននេះ កាលចម្រើនទ្វត្តិង្សាការដោយការចែកជា **តចបញ្ចកៈ**ជាដើម ដោយន័យថា ក្នុងកាយនេះមានសក់ដូច្នេះជាដើម រមែងកំណត់សក់ជាវត្ថុដូចដែលភិក្ខុនេះឃើញហើយ ដោយវណ្ណៈថាមានពណ៌ខ្មៅ ។ កំណត់សក់ជារបស់មូលវែង ដោយសណ្ឋានថាដូចជាដងជញ្ជីង ។ ព្រោះហេតុតែក្នុងកាយនេះ លើពោះឡើងទៅហៅថា **ទិសខាងលើ** ក្រោមពោះចុះមក ហៅថា **ទិសខាងក្រោម** ដូច្នោះ ទើប

---

[១] **មេទឆក្កៈ:** កម្មដ្ឋាន មានញើសជាគម្រប់ ៦ ។

កំណត់ទិសថា កើតក្នុងទិសខាងលើនៃកាយនេះ ។ កំណត់ដោយឱកាសថា កើតត្រង់លលាដ៍ក្បាលជុំវិញត្រចៀក និង ក ។ កំណត់ដោយសក់នោះថា សក់មិនដឹងថា វាកើតនៅលើស្បែកក្បាល សូម្បីស្បែកក្បាលក៏មិនដឹងថា សក់កើតនៅលើវា ប្រៀបដូចស្មៅកុណ្ឌៈ ដែលកើតលើកំពូលដំបូក មិនដឹងថា វាកើតនៅលើកំពូលដំបូកទេ សូម្បីកំពូលដំបូកក៏មិនដឹងថា ស្មៅកុណ្ឌៈកើតនៅលើវា ។ ដូច្នោះកំណត់ថា តាមពិតសក់ទាំងនេះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណាហើយ ជាធម៌មិនមានចេតនា (ចិត្ត) ជាអព្យាកតៈ សូន្យទទេ ជារបស់បដិកូលមានក្លិនស្អុយ គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង មិនមែនសត្វ មិនមែនបុគ្គល ។ កាលបើពោលដោយបរិច្ឆេទសក់មានការកំណត់ ២ យ៉ាង ដោយអំណាចសភាគៈ ១ វិសភាគៈ ១ ។ បណ្ដាការកំណត់ ២ យ៉ាងនោះ ការកំណត់សភាគៈ គឺសក់មានស្បែកខាងក្រោម ដែលជាទីតាំង និងដោយគល់របស់ខ្លួន ដែលចូលទៅក្នុងស្បែកនោះប្រមាណប៉ុនចុងអង្ករ តាំងនៅខាងលើដោយអាកាស ខាងទទឹងដោយសក់ និងសក់ និងការកំណត់ដោយវិសភាគៈ គឺសក់មិនមែនជាអាការៈ ៣១ ដ៏សេស អាការៈ ៣១ ដ៏សេសក៏មិនមែនជាសក់ ។ ការកំណត់សក់ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកហើយយ៉ាងនេះ ។

លោមា=រោម

ក្នុងអាការៈ ៣១ ដ៏សេសក៏កំណត់រោមដូចដែលភិក្ខុនេះឃើញហើយ ដោយវណ្ណៈ ភាគច្រើនមានពណ៌ខៀវ ។ ដោយសណ្ឋាន រោមមានសណ្ឋានដូចដងផ្ទ ឬមានសណ្ឋានដូចជាធាងត្នោតកោង កំណត់ដោយទិស រោមកើតក្នុងទិសទាំង ២ កំណត់ដោយឱកាសថា កើតនៅត្រង់ស្បែកនៃសរីរៈដ៏សេសដោយច្រើន វៀរលែងតែបាតដៃ បាតជើង ។

ក្នុងអាការៈ ៣២ ដ៏សេសនោះកំណត់ថា រោមរមែងមិនដឹងថា វាកើតនៅត្រង់ស្បែកសរីរៈ សូម្បីស្បែកនៃសរីរៈ ក៏មិនដឹងថា រោមកើតនៅលើវា ប្រៀបដូចស្មៅស្ពា ដែលកើតនៅក្នុងទីផ្ទះចាស់ សូម្បីផ្ទះចាស់ ក៏មិនដឹងថាស្មៅស្ពា កើតនៅលើវា ។ ព្រោះថា រោមទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌មិនមានចេតនា (ចិត្ត) ជាអព្យាកតៈ សូន្យទទេ ជារបស់បដិកូលមានក្លិនស្អុយ គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង មិនមែនសត្វ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ការកំណត់ ដោយសភាគៈជា រោមខាងក្រោមកំណត់ដោយផ្ទៃស្បែកដែលតាំងនៅ និងដោយគល់របស់ខ្លួនដែលនៅក្នុងស្បែកនោះប្រមាណ ប៉ុនពងចៃ រោមខាងលើកំណត់ដោយអាកាស រោមខាងទទឹងកំណត់ដោយរោមគ្នាឯង ។ ចំណែកការ

កំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់រោមដោយវណ្ណៈជាដើមមានប្រការដូចពោលមកហើយដូច្នេះ។

ឆ៧ = ក្រចក

តពីនេះទៅ ក៏កំណត់ថា អ្នកមានក្រចកគ្រប់ គឺមាន ២០ ក្រចក ។ ក្រចកទាំងអស់នោះ កំណត់ដោយវណ្ណៈ មានពណ៌ស ក្នុងឱកាសដែលចេញផុតពីសាច់ មានពណ៌ក្រហម ក្នុងឱកាសដែលជាប់នឹងសាច់ ។ ដោយសណ្ឋាន ក្រចកមានសណ្ឋានដូចឱកាសដែលតាំងនៅ ដោយច្រើនមានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ស្រគំ ឬមានសណ្ឋានដូចជាស្រកាត្រី ដោយសណ្ឋានគប្បីកំណត់ដូច្នេះ ។ ដោយទិស ក្រចកតាំងនៅក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ក្រចកតាំងនៅចុងម្រាម ។

ក្នុងក្រចកនោះ កំណត់ថា ក្រចករមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅចុងម្រាម សូម្បីម្រាមក៏មិនដឹងថា ក្រចកតាំងនៅខាងចុងរបស់វា ប្រៀបដូចគ្រាប់ស្រគំដែលពួកក្មេងអ្នកស្រុកដោតទុកលើចុងឈើ មិនដឹងថាវាត្រូវគេដោតទុកលើចុងឈើ សូម្បីឈើក៏មិនដឹងថា គ្រាប់ស្រគំត្រូវគេដោតទុកលើវាដូច្នោះ ។ ក្រចកនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណាហើយ ជាធម៌មិនមានចេតនា ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ការកំណត់ដោយវិសភាគៈថា ក្រចកខាងក្រោម

ត្រូវគេកំណត់ត្រឹមសាច់ម្រាម ខាងគល់ ឬដោយផ្ទៃដែលតាំងទៅត្រង់គល់នោះ ហើយក្រចកខាងលើ កំណត់ដោយឱកាសខាងចុង ដោយស្បែកចុងសងខាង របស់ម្រាមទាំង ២ នេះជាការកំណត់ក្រចកទាំងនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការ កំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង កំណត់ក្រចកដោយវណ្ណៈជា ដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ទន្តា = ធ្មេញ

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា អ្នកមានធ្មេញគ្រប់ គឺធ្មេញ ៣២ ។ ធ្មេញ ទាំងអស់នោះ កំណត់ដោយវណ្ណៈ ក៏មានពណ៌ស ។ ដោយសណ្ឋាន ធ្មេញ របស់អ្នកមានធ្មេញរាប ប្រាកដដូចផ្ទាំងស័ង្ខកាត់យកទីរីង និងដូចជាផ្កាឈើក្រពុំ ពណ៌ស ដែលគេក្រងល្អហើយ ។ ធ្មេញរបស់អ្នកមានធ្មេញមិនរាប មាន សណ្ឋានផ្សេងៗ ប្រៀបដូចជាតាំងដែលគេរៀបទុកនៅលើអាសនៈ នៃសាលា ចាស់ ។ ក៏ក្នុងទីបំផុតនៃជួរធ្មេញទាំងសងខាងរបស់ធ្មេញទាំងនោះ ធ្មេញ ៨ មាន ចុង ៤ និងមានគល់ ៤ ហើយចែកជា ២ ផ្នែក គឺខាងលើ ២ ខាងក្រោម ២ មាន សណ្ឋានដូចកៅអីវែង ។ ធ្មេញ ៨ ដែលតាំងនៅតាមលំដាប់នោះ ខាងក្នុងធ្មេញ ទាំងនោះ មានចុង ៣ មានឫស ៣ មានសណ្ឋានដូចក្របាប់ ។ ធ្មេញ ៤ ខាង

ក្រោម ១ ខាងលើ ១ តាមលំដាប់នោះ ខាងក្នុងធ្មេញទាំងនោះ មានចុង ២ មានឫស ២ មានសណ្ឋានដូចកាំយាន(រទេះ) ។ ធ្មេញចង្កូម ៤ ដែលតាំងនៅតាមលំដាប់នោះ ខាងក្នុងរបស់ធ្មេញទាំងនោះ ខាងក្រោម ១ ខាងលើ ១ មានចុងតែ ១ មានឫសតែ ១ មានសណ្ឋានដូចជាកួងម្លិះ ។ តពីនោះ ធ្មេញ ៨ ខាងក្រោម ៤ ខាងលើ ៤ ត្រង់កណ្តាលផ្លូវធ្មេញសងខាង មានចុង ១ មានឫស ១ មានសណ្ឋាន ដូចគ្រាប់ឃ្លោក ដោយទិស ធ្មេញកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស ធ្មេញខាងលើ តាំងនៅក្នុងឆ្អឹងចង្កាលើមានចុងចុះក្រោម ខាងក្រោមតាំងនៅក្នុងឆ្អឹង ចង្កាក្រោម មានចុងឡើងលើ ។

បណ្តាធ្មេញទាំងនោះ ក៏កំណត់ថា ធ្មេញមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងឆ្អឹងចង្កាក្រោម និងតាំងនៅក្នុងឆ្អឹងចង្កាលើ សូម្បីឆ្អឹងចង្កាក្រោម ក៏មិនដឹងថា ធ្មេញតាំងនៅក្នុងវា ហើយឆ្អឹងចង្កាលើ ក៏មិនដឹងថា ធ្មេញតាំងនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចសសរ ដែលបុរសជាជាងបានតាំងទុកក្នុងផ្ទាំងថ្ម ខាងក្រោមស៊កចូលទៅក្នុងផ្ទាំងថ្មខាងលើ សសររមែងមិនដឹងថា វាត្រូវគេតាំងទុកក្នុងផ្ទាំងថ្មខាងក្រោមស៊កចូលទៅក្នុងផ្ទាំងថ្មខាងលើ ផ្ទាំងថ្មខាងក្រោម ក៏មិនដឹងថា សសរត្រូវគេដោតទុកលើវា ផ្ទាំងថ្មខាងលើ ក៏មិនដឹងថា សសរត្រូវគេស៊កទុកលើវាដូច្នោះ ។

ដោយថាធ្មេញទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ធ្មេញក្រោមកំណត់ដោយរណ្ដៅធ្មេញចង្កា សិក ចូលក្នុងចង្កាហើយតាំងនៅ និងដោយឫសរបស់ខ្លួន ធ្មេញលើកំណត់ដោយអាកាស ខាងទទឹងកំណត់ដោយធ្មេញនឹងធ្មេញ នេះជាការកំណត់ធ្មេញទាំងនោះដោយសភាគៈ ។ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ កំណត់ធ្មេញដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះឯង ។

តចោ =ស្បែក

តពីនោះ វត្ថុដែលបិទបាំងសាកសពផ្សេងៗ ក្នុងខាងក្នុងសរីរៈ ឈ្មោះថា **តចោ** ស្បែក កំណត់ដោយវណ្ណៈ ស្បែកមានពណ៌ស ។ ប្រសិនបើស្បែកនោះប្រាកដដូចពណ៌ផ្សេងៗ មានពណ៌ខ្មៅ ពណ៌សជាដើម ព្រោះត្រូវជ្រលក់ដោយគ្រឿងជ្រលក់ស្បែក ទោះបីដូច្នោះ ក៏ពណ៌សនោះឯង ដោយវណ្ណៈដែលជាសភាគៈនឹងគ្នា ។ កាលដែលស្បែកនោះ មានពណ៌សនោះ រមែងប្រាកដដូចស្បែកដែល ត្រូវរលាកដោយអណ្ដាតភ្លើង និងត្រូវប្រហារដោយគ្រឿងប្រហារជាដើម ។ កំណត់ដោយសណ្ឋាន ដោយសង្ខេបថា មានសណ្ឋានដូចអាវ ដោយពិស្ដារថា មានសណ្ឋានផ្សេងៗ ។ មែនពិត ស្បែកម្រាមជើង មានសណ្ឋានដូច

សំបុកទាង ស្បែកខ្នងជើង មានសណ្ឋានដូចទ្រាប់ជើងដែលខ្ទប់ទុក ស្បែកស្មង មានសណ្ឋានដូចស្លឹកត្នោតខ្ទប់បាយ ស្បែកបាទជើង មានសណ្ឋានដូចទៃដែលមានអង្ករពេញ ស្បែកត្រចៀក មានសណ្ឋានដូចសំពត់តម្រងទឹកដែលមានទឹកពេញ ស្បែកខ្នង មានសណ្ឋានដូចស្បែកហ៊ុមបាំង ស្បែកពោះ មានសណ្ឋានដូចស្បែកហ៊ុមពិណ ស្បែកទ្រូងដោយច្រើន មានសណ្ឋាន ៤ ជ្រុង ស្បែកដៃទាំង ២ មានសណ្ឋានដូចស្បែករុំដងធ្នូ ស្បែកខ្នងដៃ មានសណ្ឋានដូចស្រោមកាំបិតកោរ ឬមានសណ្ឋានដូចស្រោមស្និត ស្បែកម្រាមដៃ មានសណ្ឋានដូចប្រអប់សោរ ស្បែកក មានសណ្ឋានដូចអាវមានក ស្បែកមុខ មានសណ្ឋានដូចសំបុកទាង មានប្រហោងតិចតួច ស្បែកក្បាលមាន សណ្ឋានដូចស្បោកបាត្រ ។

ព្រះយោគាវចរ ដែលកំណត់ស្បែកជាអារម្មណ៍ បញ្ជូនចិត្តចូលទៅក្នុងចន្លោះស្បែក និងសាច់តាំងពីបបូរមាត់លើ កំណត់ស្បែកមុខជាលំដាប់ដំបូង តពីនោះ ស្បែកក្បាល ស្បែកកខាងក្រៅ តពីនោះ ក៏គប្បីកំណត់ស្បែកដៃស្តាំ ទាំងអនុលោម និងបដិលោម ។ ដោយលំដាប់តមក ក៏គប្បីកំណត់ស្បែកដៃឆ្វេង ស្បែកខ្នង ស្បែកត្រចៀក តពីនោះ ស្បែកខ្នងជើងស្តាំ ទាំងអនុលោម និងបដិលោម ស្បែកខ្នងជើងឆ្វេង ស្បែកក្រពេញបស្សាវៈ បេះដូង ក៏ខាងក្នុងតពី

នោះ ស្បែកចង្កាក្រោម ស្បែកបបូរមាត់ក្រោម កំណត់យ៉ាងនេះទៀត រហូតដល់ស្បែកបបូរមាត់លើ ។ កំណត់ដោយទិសថា ស្បែកកើតក្នុងទិសទាំង២ ។ កំណត់ដោយឱកាសថា ហ៊ុមព័ទ្ធនូវសរីរៈហើយតាំងនៅ ។

ក្នុងស្បែកនោះ ព្រះយោគាវចរកំណត់ថា ស្បែករមែងមិនដឹងថា វាហ៊ុមព័ទ្ធសរីរៈ ដែលប្រកបដោយមហាភូតរូបទាំង ៤ នេះ សូម្បីសរីរៈ ដែលប្រកបដោយមហាភូតរូបទាំង ៤ នេះ ក៏មិនដឹងថា វាត្រូវស្បែកហ៊ុមព័ទ្ធទេ ប្រៀបដូចជាហិបហ៊ុមព័ទ្ធដោយស្បែកស្រស់ ហិបក៏មិនដឹងថា វាហ៊ុមព័ទ្ធដោយស្បែកស្រស់ទេ សូម្បីហិបក៏មិនដឹងថា វាត្រូវស្បែកស្រស់ហ៊ុមព័ទ្ធដូច្នោះដែរ ។ ព្រោះថាស្បែកទាំងនោះវៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ លោកពោលដូច្នេះថា៖

អល្លចម្មបដិច្ឆន្នោ នវទ្វារោ មហាវណោ
សមន្តតោ បគ្ឃរតិ អសុចិបូតិគន្ធិយោ ។

រាងកាយនេះ ហ៊ុមព័ទ្ធដោយស្បែកស្រស់ មានទ្វារ ៩ មានដំបៅច្រើន មិនស្អាត មានក្លិនស្អុយរមែងហូរចេញដោយជុំវិញ ។

ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ស្បែកខាងក្រោមកំណត់ ដោយស្បែក ឬផ្ទៃដែល

តាំងនៅលើស្បែកនោះ ស្បែកខាងលើកំណត់ដោយស្បែកសម្បុរថ្ងៃ នេះជាការកំណត់ស្បែកនោះដោយសភាគៈ ។ ការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះដែរ ការកំណត់ស្បែកដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

មំសំ = សាច់

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់សាច់ ដែលផ្សេងដោយសាច់ ៩០០ ចំរៀក ក្នុងសរីរៈ ដោយវណ្ណៈថា មានពណ៌ក្រហមស្រដៀងផ្កាចារ ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានផ្សេងៗគ្នា ។ ពិតដូច្នោះ សាច់កំភួនជើងនៃសរីរៈនោះ មានសណ្ឋានដូចបាយខ្ចប់ស្លឹកត្នោត អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា មានសណ្ឋានដូចផ្កាំចេកដែលមិនទាន់រីកដូច្នេះក៏មាន ។ សាច់ជើង មានសណ្ឋានដូចថ្មកំបោរសេ សាច់ត្រចៀក មានសណ្ឋានដូចចុងដុំសសរ សាច់ធ្នឹងខ្នង មានសណ្ឋានដូចដុំផែនស្ករត្នោត សាច់ចំរៀកគ្រោង ទាំង ២ មានសណ្ឋានដូចដីបូកស្តើងៗក្នុងផ្ទៃ ដែលធ្វើដោយឫស្សី សាច់ដោះ មានសណ្ឋានដូចដុំដីសើម ដែលដុះចេញទៅមុខ សាច់ដៃទាំង ២ មានសណ្ឋានដូចកណ្តុរធំ ដែលគេកាត់កន្ទុយ ក្បាល និងជើង មិនមានស្បែកតាំងនៅ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចកូនសាច់ដូច្នេះក៏មាន សាច់ថ្ពាល់ មានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ក្រសាំង ដែលគេដាក់នៅលើថ្ពាល់ ។ អាចារ្យមួយពួក

ពោលថា មានសណ្ឋានដូចកន្ដើបដូច្នេះក៏មាន ។ សាច់អណ្ដាត មានសណ្ឋានដូចត្របកឈូក សាច់ប្រមុះមានសណ្ឋានដូចទូសៀវភៅផ្កាប់មុខ សាច់រន្ធភ្នែក មានសណ្ឋានដូចផ្លែល្វាទុំពាក់កណ្ដាល សាច់ក្បាល មានសណ្ឋានដូចប្រេងលាបខ្ទះស្តើងៗជុំវិញបាត ព្រះយោគាវចរ ដែលកំណត់សាច់ជាអារម្មណ៍គប្បីកំណត់សាច់ ដែលជាចំណែកគ្រោតគ្រាតៗទាំងនេះ ដោយសណ្ឋាននោះឯង ។ ដោយសណ្ឋាន ព្រះយោគាវចរកំណត់យ៉ាងនេះ សាច់ ចំណែកល្អិតក៏ប្រាកដដល់ញាណ ។ កំណត់ដោយទិស សាច់កើតក្នុង ទិសទាំង ២ ។ កំណត់ដោយឱកាស សាច់បូកតាមឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ដែលមានគ្រោងតាំងនៅ ។

ក្នុងសាច់នោះ ក៏កំណត់ថា សាច់ ៩០០ ចំរៀក រមែងមិនដឹងថា វាបូកលាបឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ សូម្បីឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ក៏មិនដឹងថា វាត្រូវសាច់ ៩០០ ចំរៀកបូកលាបដែរ ប្រៀបដូចជញ្ជាំងផ្ទះ ដែលត្រូវបូកលាបដោយដីគគ្រើម ដីគគ្រើម ក៏មិនដឹងថាវាបូកលាបជញ្ជាំងផ្ទះដែរ សូម្បីជញ្ជាំងផ្ទះក៏មិនដឹងថា វាត្រូវដីគគ្រើមបូកលាបដែរ ។ ព្រោះថា សាច់ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនជាបុគ្គល លោកពោលដូច្នេះថា៖

នវបេសិសតា មំសា អនុលិត្តា កឡេវរំ
នានាកិមិគលាកិណ្ណំ មីឡ្ហដ្ឋានំវ បូតិកំ។

សាច់ ៩០០ ចំរៀកបូកលាបដោយកឡេវរៈ រាងកាយ ដែលជ្រៀតបៀតដោយពួកដង្កូវប្រភេទផ្សេងៗ ស្អុយដូចលាមក ។

ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា សាច់ខាងក្រោមកំណត់ដោយគ្រោងឆ្អឹង ឬទីតាំងនៃគ្រោងឆ្អឹងនោះ សាច់ខាងលើកំណត់ដោយស្បែក សាច់ខាងទទឹងកំណត់ដោយសាច់ទឹងសាច់គ្នាឯង នេះជាការកំណត់សាច់ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ ដោយវិសភាគៈក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ កំណត់សាច់ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ញ្ហារុ = សរសៃ

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា សរសៃ ៩០០ ក្នុងសរីរៈដោយវណ្ណៈ មានពណ៌ស អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា មានពណ៌ដូចទឹកឃ្មុំ ។ ដោយសណ្ឋាន សរសៃមានសណ្ឋានផ្សេងៗ ។ ពិតដូច្នោះ បណ្តាសរសៃ ៩០០ នោះ សរសៃធំៗ មានសណ្ឋានដូចកក់ខ្ទី[១] ដែលល្អិតជាងនោះ មានសណ្ឋានដូចខ្សែសំណាញ់ទាក់ជ្រូក ដែលតូចក្រៃលែងជាងនោះ មានសណ្ឋានដូចវល្លិ៍ផោម ដែលតូចជាងនោះទៅទៀត មានសណ្ឋានដូចខ្សែពិណាធំ របស់ជនជាតិសីហឡៈ ដែលតូចជាងនោះទៅទៀត ក៏មានសណ្ឋានដូចអំបោះគគ្រាត សរសៃដែលនៅលើខ្នងដៃ ខ្នងជើង មាន

---

[១] -**សីលក្ខន្ធវគ្គអភិនវដីកា** ទំព័រ ៣២៦ ពន្យល់ថា**កន្ទលោ នាម បុប្ផគរុក្ខវិសេសោ** ប្រែថា រុក្ខជាតិវិសេសម្យ៉ាងដែលមានផ្កាផុសចេញមក ឈ្មោះថា **កន្ទលោ** ។

សណ្ឋានដូចជើងសត្វស្វាប សរសៃក្បាល មានសណ្ឋានដូចសំពត់ស្តើងៗ ដែលដាក់លើក្បាលរបស់ក្មេងអ្នកស្រុក សរសៃខ្នង មានសណ្ឋានដូចសំណាញ់ចាប់ត្រីដែលប្រឡាក់ទឹកហើយហាលថ្ងៃ សរសៃដ៏សេសដែលទៅតាមអវយវៈធំតូចនោះៗក្នុងសរីរៈនេះ មានសណ្ឋានដូចជាអាវដែលស្រោបលើសរីរៈ ។ ដោយទិស សរសៃកើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ បណ្តាសរសៃទាំងនោះ សរសៃធំ មានឈ្មោះថា កណ្ឌរៈ មាន ៥ តាំងពីដើមត្រចៀកស្តាំមកខាងមុខ និងខាងក្រោយដល់ខាងឆ្វេង ចងតាំងពីគុម្ពត្រចៀកខាងឆ្វេងមកខាងមុខ និងខាងក្រោយដល់ខាងស្តាំ ចងតាំងពីរណ្តៅ កខាងស្តាំមកខាងមុខ និងខាងក្រោយដល់ខាងឆ្វេង ចងតាំងពីរណ្តៅខាងឆ្វេងមកខាងមុខ និងខាងក្រោយដល់ខាងស្តាំ ចងដៃស្តាំមកខាងមុខ ៥ ខាងក្រោយ ៥ រួមសរសៃធំដែលឈ្មោះថា កណ្ឌរៈ មាន ១០ យ៉ាង ។ ដៃខាងឆ្វេង ជើងខាងស្តាំ និងជើងខាងឆ្វេងក៏ដូចគ្នាយ៉ាងនោះ ។ រួមសេចក្តីមក សរសៃធំ ៦០ ដូចពោលមកយ៉ាងនេះ ក៏កំណត់ថា ជាគ្រឿងជួយទ្រទ្រង់សរីរៈជួយកំណត់សរីរៈក៏មាន ។ កំណត់ដោយឱកាស សរសៃចងឆ្អឹងខាងក្នុងឆ្អឹងជាមួយស្បែក និងឆ្អឹងជាមួយសាច់តាំងទៅទូទាំងសរីរៈ។

បណ្តាសរសៃនោះកំណត់ថា សរសៃរមែងមិនដឹងថា ឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ត្រូវវាចងទុក សូម្បីឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ក៏មិនដឹងថា វាត្រូវសរសៃចងដែរ ប្រៀបដូចឈើកោង ដែលត្រូវវល្លិ៍រុំព័ទ្ធ វល្លិ៍រមែងមិនដឹងថា ឈើកោងត្រូវវាចងទុក

សូម្បីឈើកោនក៏មិនដឹងថា វាត្រូវវល្លិ៍រុំព័ទ្ធដៃរដូច្នោះ ។ ព្រោះថាសរសៃទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនជាបុគ្គល ។ លោកពោលដូច្នេះថា ៖

នវន្ហារុសតា ហោន្តិ ព្យាមមត្តេ កលេវរេ
ពន្ធន្តិ អដ្ឋសង្ឃាដំ អគារមិវវល្លិយោ ។

សរសៃ ៩០០ រមែងមាន ត្រូវគ្រានឆ្អឹងក្នុងរាងកាយប្រមាណមួយព្យាមពន្ធព័ទ្ធហើយ ដូចវល្លិ៍ចងផ្ទះដូច្នោះ ។

ដោយបរិច្ឆេទថា សរសៃខាងក្រោម កំណត់ដោយឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ឬផ្ទៃដែលតាំងនៅឯឆ្អឹងនោះ សរសៃខាងលើកំណត់ដោយស្បែក និងសាច់ ខាងទទឹង កំណត់ដោយសរសៃរបស់គ្នា និងគ្នាឯង ។ នេះជាការកំណត់សរសៃទាំងនោះ ដោយសភាគៈ ។ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះដែរ ។ កំណត់សរសៃដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

អដ្ឋិ = ឆ្អឹង

តពីនោះទៅ គប្បីកំណត់ឆ្អឹង ដោយវណ្ណៈថា ឆ្អឹងមានប្រភេទ ដែលលោកពោលទុកដោយន័យជាដើមយ៉ាងនេះថា ព្រោះលោកកាន់យកឆ្អឹងធ្មេញ ៣២ បំបែកទុកដោយឡែក ឆ្អឹងដ៏សេសក្នុងសរីរៈមានឆ្អឹងដៃ ៦៤ ឆ្អឹងជើង ៦៤ ឆ្អឹងខ្ចី

ដែលជាប់សាច់ ៦៤ ឆ្អឹងកែងជើង ២ ឆ្អឹងកជើង មួយៗ មាន ២ ឆ្អឹងស្មង ២ ឆ្អឹងជង្គង់ ១ ឆ្អឹងភ្លៅ ១ ឆ្អឹងចង្កេះ ២ ឆ្អឹងខ្នង ១៨ ឆ្អឹងគ្រោង ២៤ ឆ្អឹងជំនីរ ១៤ ឆ្អឹងដិតបេះដូង ១ ឆ្អឹងដងកាំបិត ២ ឆ្អឹងខ្នងដៃ ២ ឆ្អឹងដៃ ២ ឆ្អឹងចុងដៃ ២ ឆ្អឹងក ៧ ឆ្អឹងចង្កា ២ ឆ្អឹងច្រមុះ ១ ឆ្អឹងក្អែក២ ឆ្អឹងត្រចៀក ២ ឆ្អឹងថ្ពាស ១ ឆ្អឹងក្បាល១ ឆ្អឹងលលាដ៍ក្បាល៩ ឆ្អឹងទាំងអស់នោះឯងមានពណ៌ស ។

កំណត់ដោយសណ្ឋានថា ឆ្អឹង មានសណ្ឋានផ្សេងៗគ្នា ។ មែនពិត បណ្ដាឆ្អឹងទាំងនោះ ឆ្អឹងចុងម្រាមជើង មានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ពោន ឆ្អឹងតពីនោះគឺជាឆ្អឹងកណ្ដាលនៃម្រាមជើង មានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ខ្នុរដែលមិនពេញ ឆ្អឹងដើមនៃម្រាមជើង មានសណ្ឋានដូចស្គរជ័យ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចស្រកាជើងក្ងោកដូច្នេះក៏មាន ។ ឆ្អឹងខ្នងជើង មានសណ្ឋានដូចជាគំនរកក់ដំឱ្យរាប ឆ្អឹងកែងជើង មានសណ្ឋានដូចផ្លែត្នោតដែលមានគ្រាប់មួយ ឆ្អឹងកជើង មានសណ្ឋានដូចប៊ូលរបស់លេងដែលចងរួមគ្នា ឆ្អឹងតូចៗក្នុងឆ្អឹងស្មង មានសណ្ឋានដូចដងធ្នូ ឆ្អឹងធំៗ មានសណ្ឋានដូចខ្នងស្វូតដែលរ៉ាមដោយសរសៃ ព្រោះស្រកឃ្លាន ឆ្អឹងស្មងតាំងនៅក្នុងឆ្អឹងជើង មានសណ្ឋានដូចពន្លកដើមបេងបកសំបក ឆ្អឹងដែលតាំងលើស្មងជើងនៃឆ្អឹងជង្គង់ មានសណ្ឋានដូចកំពូលសំពោរ ឆ្អឹងជង្គង់ មានសណ្ឋានដូចពពុះទឹកម្ខាងដែលបែក ឆ្អឹងភ្លៅ មានសណ្ឋានដូចដងកាំបិត ទិង

ពូចៅដែលចាំងត្រួសៗ ឆ្អឹងភ្លៅតាំងនៅក្នុងឆ្អឹងចង្កេះ មានសណ្ឋានដូចបំពង់ផ្លុំភ្លើងរបស់ជាងមាស ឱកាសដែលឆ្អឹងភ្លៅតាំងនៅក្នុងឆ្អឹងចង្កេះនោះ មានសណ្ឋានដូចផ្លែបុសទាគដែលកាត់ចុង ឆ្អឹងចង្កេះសូម្បីមាន ២ ក៏ជាប់គ្នាតែមួយ មានសណ្ឋានដូចចង្ក្រានភ្លើងដែលស្ទូនឆ្នាំងសានទុក អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចខ្នើយឱបរបស់តាបសដូច្នេះក៏មាន ។ ឆ្អឹងត្រគាក មានសណ្ឋានដូចសំណាកពស់ដែលគេដាក់ផ្កាប់មុខ ឆ្អឹងខ្នង ១៨ កំណាត់ មានប្រហោងតូចៗក្នុងទី ៧-៨ កន្លែងខាងក្នុង មានសណ្ឋានដូចផ្ទាំងសំពត់ជូតក្បាល ដែលគេដាក់ត្រួតៗគ្នាខាងក្រៅ មានសណ្ឋានដូចបំពង់មូល ឆ្អឹងខ្នងទាំងនោះមានបន្លា ២-៣ ដូចធ្មេញរណា ។ បណ្ដាឆ្អឹងគ្រោង ២៤ កំណាត់ ចំណែកដែលបរិសុទ្ធ មានសណ្ឋានដូចចិញ្ចើមអ្នកសីហឡៈដែលបរិបូណ៌ ចំណែកដែលមិនបរិបូណ៌ មានសណ្ឋានដូចចិញ្ចើមអ្នកសីហឡៈដែលមិនបរិបូណ៌ អាចារ្យមួយពួកពោលថា ទាំងអស់នេះឯង មានសណ្ឋានដូចស្លាបសងខាងរបស់មាន់ស ដែលលាតចេញដូច្នេះក៏មាន ឆ្អឹងជំនីរ ១៤ កំណាត់ មានសណ្ឋានដូចផ្ទាំងឈើគ្រែស្នែងចាស់ៗ ឆ្អឹងបេះដូង មានសណ្ឋានដូចពពារវែក ឆ្អឹងដងកាំបិត មានសណ្ឋានដូចដងកាំបិតលោហៈតូចៗ បណ្ដាឆ្អឹងដងកាំបិតទាំងនោះ ឆ្អឹងខាងក្រោម មានសណ្ឋានដូច

អឌ្ឍច័ន្ទ (ព្រះចន្ទពាក់កណ្តាល) ឆ្អឹងខ្នងដៃ មានសណ្ឋានដូចពូថៅ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចចបអ្នកសីហឡះកាត់ពាក់កណ្តាលដូច្នេះក៏មាន ឆ្អឹងដៃ មានសណ្ឋានដូចដងកញ្ចក់ធ្នុះ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចដងកាំបិតធំដូច្នេះក៏មាន ។ ឆ្អឹងចុងដៃ មានសណ្ឋានដូចឫសត្នោតគូ ឆ្អឹងដៃ មានសណ្ឋានដូចសំពត់ជូតក្បាលដែលគេដាក់ជាប់រួមគ្នា ឆ្អឹងខ្នងដៃ មានសណ្ឋានដូចជាគំនរកក់ដំឱ្យរាប ឆ្អឹងដើមរបស់ម្រាមដៃ មានសណ្ឋានដូចស្គរជ័យ ឆ្អឹងកណ្តាលនៃម្រាមដៃ មានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ខ្នុរដែលមិនបរិបូណ៌ ឆ្អឹងចុងនៃម្រាមដៃ មានសណ្ឋានដូចគ្រាប់ផ្លែពោទ ឆ្អឹងកទាំង ៧ មានសណ្ឋានដូចចំណិតទំពាំង ដែលគេចោះដាក់តម្រៀបតាមលំដាប់ទុក ឆ្អឹងចង្កាក្រោម មានសណ្ឋាន ដូចចំណាងចងញញួរដែករបស់ជាងមាស ឆ្អឹងចង្កាលើ មានសណ្ឋានដូចឈើជម្រះ ៧ ឆ្អឹងរន្ធភ្នែក និងប្រហោងច្រមុះ មានសណ្ឋានដូចកូនត្នោតខ្ចី ដែលមិនទាន់បកសំបក ឆ្អឹងថ្ងាស មានសណ្ឋានដូចត្រឡោកស័ង្ខបែក ដែលគេដាក់ផ្កាប់មុខ ឆ្អឹងគុម្ពត្រចៀក មានសណ្ឋានដូចស្រោមកាំបិតកោររបស់ជាងកាត់សក់ បណ្តាឆ្អឹងថ្ងាស និងឆ្អឹងគុម្ពត្រចៀក ឆ្អឹងក្នុងឱកាសដែលជាប់គ្នាជាផ្ទាំងខាងលើ មានសណ្ឋានដូចចំរៀកសំពត់ចាស់បិទក្អមក្រាស់ពេញដោយទឹក

ឆ្អឹងអំបែងក្បាល មានសណ្ឋានដូចដូងកាត់មាត់ ឆ្អឹងក្បាល មានសណ្ឋានដូចត្រឡោកឃ្លោកចាស់ដែលគេដាក់ចូលទៅទុក ។ ដោយទិសឆ្អឹងទាំងឡាយកើតក្នុងទិសទាំង២ ។ ដោយឱកាស ឆ្អឹងទាំងឡាយតាំងនៅទូទាំងសរីរៈ មិនមានចំណែកសល់ ប៉ុន្តែពោលដោយពិសេស ឆ្អឹងសីសៈតាំងនៅលើឆ្អឹងក ឆ្អឹងកតាំងនៅលើឆ្អឹងខ្នង ឆ្អឹងខ្នងតាំងនៅលើឆ្អឹងចង្កេះ ឆ្អឹងចង្កេះតាំងនៅលើឆ្អឹងភ្លៅ ឆ្អឹងភ្លៅតាំងនៅលើឆ្អឹងក្បាលជង្គង់ ឆ្អឹងក្បាលជង្គង់តាំងនៅលើឆ្អឹងស្នែង ឆ្អឹងស្នែងតាំងនៅលើឆ្អឹងកជើង ឆ្អឹងកជើងតាំងនៅលើឆ្អឹងខ្នងជើង ឆ្អឹងខ្នងជើងក៏លើកឆ្អឹងជើងឡើងតាំង ឆ្អឹងជើងក៏លើកឆ្អឹងស្នែងឡើងតាំង ។ល។ ឆ្អឹងកក៏លើកឆ្អឹងក្បាលឡើងតាំង ។ គប្បីជ្រាបចំណែកដ៏សេសដោយទំនងដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ក្នុងឆ្អឹងទាំងនោះកំណត់ថា ឆ្អឹងសីសៈរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅលើឆ្អឹងក ។ល។ ឆ្អឹងកជើងរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅលើឆ្អឹងខ្នងជើង សូម្បីឆ្អឹងខ្នងជើងក៏មិនដឹងថាវាលើកឆ្អឹងកជើងឡើងតាំង ប្រៀបដូច បណ្តាទព្វសម្ភារៈ មានឥដ្ឋនិង ឈើទុកជាដើម ពេលនៅលើរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅលើសម្ភារៈទាំងឡាយ មានឥដ្ឋផ្នែកក្រោមជាដើម ឥដ្ឋផ្នែកក្រោមក៏មិនដឹងថា វាលើកឥដ្ឋផ្នែកខាងលើតាំងឡើងដូច្នោះ ។ ព្រោះថាឆ្អឹងទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ឆ្អឹង ៣០០ កំណាត់ ដែលសម្រេច

ហើយ គឺសរសៃ ៩០០ និងសាច់ ៩០០ ចំណិត ចង និងលាបស្បែកហ៊ុមជាដុំតែមួយ បូកលាបដោយជ័រស្អិតទៅតាមប្រសាទទទួលរស ៧.០០០ មានតំណក់ញើស ក្រងដោយរណ្ដៅរោម ៩៩.០០០ មានត្រកូលដង្កូវ ៨០ ត្រកូល រាប់បានថា កាយតែម្យ៉ាង ដែលព្រះយោគាវចរ កាលពិចារណាដោយសភាវៈពិត រមែងមិនឃើញវត្ថុអ្វីៗ ដែលគួរចូលទៅប្រកាន់យក ប៉ុន្តែនឹងឃើញគ្រាន់ឆ្អឹងតែម្យ៉ាង ដែលរួបរឹតដោយសរសៃ បៀតបៀនដោយសាកសពផ្សេងៗ កាលឃើញហើយរមែងចូលដល់ភាវៈជាឱសោរបស់ព្រះទសពល ដូចដែលត្រាស់ទុកថា៖

បដិចាដិយដ្ឋីនិ ឋិតានិ កោដិយា

អនេកសន្ធិយមិតោ ន កេហិចិ

ពទ្ធោ ន្ហារូហិ ជរាយ ចោទិតោ

អចេតនោ កដ្ឋកលិង្គរូបមោ។

ឆ្អឹងទាំងឡាយ តាំងចុះរៀងគ្នាក្នុងទីត ភាគច្រើនពី

កាយនេះ វត្ថុអ្វីៗមិនបានចងទុក កាយនេះប្រសិនបើ

សរសៃទាំងឡាយចងរឹតទុក គឺជរាដាស់តឿនហើយ

មិនមានចេតនា (ចិត្ត) ឧបមាដូចកំណាត់ឈើ ។

កុណបំ កុណបេ ជាតំ អសុចិម្ហិ ច បូតិនិ

ទុគ្គន្ធេ ជាបិ ទុគ្គន្ធំ ភេទនធម្ហិ ច វយធម្មំ
អដ្ឋិបុដេ អដ្ឋិបុដោ និព្វត្តោ បូតិនិ បូតិកាយម្ហិ
តម្ហិ ច វិនេថ ឆន្ទំ ហោស្សត្ថ បុត្តា ទសពលស្ស ។

សាកសពកើតក្នុងសាកសព របស់ស្អុយកើតក្នុងរបស់មិនស្អាត
របស់ស្អុយកើតក្នុងរបស់ស្អុយ របស់ដែលសូន្យទៅកើតក្នុង
របស់ដែលបែកធ្លាយទៅ គំនរឆ្អឹងកើតក្នុងគំនរឆ្អឹង របស់ស្អុយ
កើតក្នុងកាយស្អុយ អ្នកទាំងឡាយចូរកម្ចាត់សេចក្ដីពេញចិត្ត
ក្នុងកាយដ៏ស្អុយនោះចេញ នឹងជាបុត្ររបស់ព្រះទសពល ។

ដោយបរិច្ឆេទក៏កំណត់ថា ខាងក្នុងឆ្អឹងកំណត់ដោយខួរក្នុងឆ្អឹង ខាងក្រៅឆ្អឹងកំណត់ដោយសាច់ចុង និងគល់កំណត់ដោយឆ្អឹងរបស់គ្នា និងគ្នា នេះជាការកំណត់ដោយឆ្អឹងទាំងនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ កំណត់ឆ្អឹងដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកហើយដូច្នេះ ។

អដ្ឋិមិញ្ជំ =ខួរក្នុងឆ្អឹង

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ខួរក្នុងឆ្អឹង ដែលនៅខាងក្នុងឆ្អឹងទាំងឡាយ មានប្រភេទតាមដែលពោលមកហើយក្នុងសរីរៈ ដោយវណ្ណៈមានពណ៌ស ។ ដោយសណ្ឋានខួរក្នុងឆ្អឹង មានសណ្ឋានដូចជាឱកាសរបស់ខ្លួន ។ នៅក្នុងឆ្អឹង

ទាំងឡាយ ខ្នាតធំៗ មានសណ្ឋានដូចពន្លកស្តៅ ខ្នាតធំដែលគេស៊កបង្ហិលដាក់ក្នុងឫស្សី និងដើមបបុសខ្នាតធំ ខួរឆ្អឹងដែលនៅខាងក្នុងឆ្អឹងតូចៗ មានសណ្ឋានដូចពន្លកស្តៅខ្នាតតូច ដែលគេស៊កបង្ហិលដាក់ក្នុងថ្នាំងឫស្សី និងដើមបបុសខ្នាតតូច ។ ដោយទិស ខួរក្នុងឆ្អឹងកើតក្នុងទិសទាំង ២ ដោយឱកាស ខួរក្នុងឆ្អឹងតាំងនៅក្នុងចន្លោះនៃឆ្អឹងទាំងឡាយ ។

ខួរក្នុងឆ្អឹងនោះក៏កំណត់ថា ខួរក្នុងឆ្អឹងរមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងឆ្អឹង សូម្បីឆ្អឹងក៏មិនដឹងថា ខួរក្នុងឆ្អឹងនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកដោះ និងទឹកអំពៅនៅក្នុងឫស្សី និងដើមបបុសជាដើម រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងដើមឫស្សី និងដើមបបុសជាដើម សូម្បីដើមឫស្សី និងដើមបបុសជាដើម ក៏មិនដឹងថា ទឹកដោះជូរ និងទឹកអំពៅនៅខាងក្នុងវាដូច្នោះ ។ មែនពិត ធម៌ទាំងនេះ វៀរចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទថា ខួរក្នុងឆ្អឹង គប្បីកំណត់ ដោយផ្ទៃខាងក្នុងឆ្អឹងទាំងឡាយ ដោយចំណែកនៃខួរក្នុងឆ្អឹង នេះជាការកំណត់ខួរក្នុងឆ្អឹងនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់វិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ កំណត់ខួរក្នុងឆ្អឹងដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ។

វក្កំ ៖ តម្រងបស្សាវៈ

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា **វក្ក** តម្រងបស្សាវៈមានប្រភេទដូចកូនប៊ិល ២ ខាងក្នុងសរីរៈ ។ ដោយវណ្ណៈ មានពណ៌ក្រហមទន់ មានពណ៌ដូចគ្រាប់ល្មុសបាយ ដោយសណ្ឋាន តម្រងបស្សាវៈ មានសណ្ឋានដូចកូនប៊ិលលេង ដែលធ្វើពី

អំបោះរបស់ក្មេងអ្នកស្រុក អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចស្វាយ ២ ផ្លែ ទងតែមួយដូច្នេះក៏មាន ។ ដោយទិស តម្រងបស្សាវៈ កើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស តម្រងបស្សាវៈនោះ ត្រូវសរសៃគគ្រាត ដែលចេញមកពីរណ្តៅក មានគល់តែមួយទៅបន្តិចហើយ ក៏បែកចេញជា ២ ចំណែក រួបរឹតសាច់បេះដូង ហើយតាំងទៅ ។

បណ្តាតម្រងបស្សាវៈនោះ ក៏កំណត់ថា តម្រងបស្សាវៈរមែងមិនដឹងថា វាត្រូវសរសៃគគ្រាតរួបរឹត សូម្បីសរសៃក៏មិនដឹងថាវាត្រូវរួបរឹត ដោយតម្រងបស្សាវៈ ប្រៀបដូចស្វាយ ២ ផ្លែជាប់ទងតែមួយ រមែងមិនដឹងថា វាត្រូវទងជាប់ សូម្បីទង ក៏មិនដឹងថា វាត្រូវស្វាយ ២ ផ្លែ ជាប់ដូច្នោះ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ជាតម្រងបស្សាវៈ កំណត់ដោយចំណែកនៃតម្រងបស្សាវៈ នេះជាការកំណត់តម្រងបស្សាវៈនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង កំណត់តម្រងបស្សាវៈ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ហទយំ = បេះដូង

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថាបេះដូងមានក្នុងសរីរៈ ដោយវណ្ណៈ បេះដូងមានពណ៌ក្រហម ដូចជាស្រទាប់នៃផ្កាឈូកក្រហម ។ ដោយសណ្ឋានបេះដូង មានសណ្ឋានដូចផ្កាបទុមក្រពុំបកស្រទាប់ក្រៅចេញហើយ ដាក់ផ្កាប់ចុះ ។ ក៏បេះដូងនោះ ម្ខាងដូចផ្លែបុសនាគកាត់កំពូលខាងក្រៅឱ្យរលោង ខាងក្នុងក៏ដូចខាងក្នុងនៃ

ផ្ទៃននោងព្រៃ ។ បេះដូងរបស់អ្នក មានបញ្ញាច្រើនរីកធំបន្តិច របស់អ្នកមានបញ្ញាតិចក្តោបតែម៉្យាង ។ មនោធាតុ និងមនោវិញ្ញាណធាតុ អាស្រ័យរូបណាប្រព្រឹត្តទៅ ដករូបនោះចេញហើយ ឈាមកកនៅកន្ទះទូកដៃខាងក្នុងបេះដូង ពោល គឺចំណិតសាច់ដ៏សេស ឈាមរបស់អ្នកមានរាគចរិតនោះ ពណ៌ក្រហម របស់អ្នកមានទោសចរិត ពណ៌ខ្មៅ របស់អ្នកមានមោហចរិត មានពណ៌ដូចទឹកលាងសាច់ របស់អ្នកវិតក្កចរិត មានពណ៌ដូចទឹកសណ្តែក របស់អ្នកសទ្ធាចរិត មានពណ៌ដូចផ្កាកណិការ របស់អ្នកមានបញ្ញាចរិត ផូរផង់ថ្លាមិនល្អក់កករ ដូចជាកែវមណីដ៏រុងរឿងពីកំណើត ដែលជម្រះហើយ ។ ដោយទិស បេះដូងកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស បេះដូង តាំងនៅត្រង់កណ្តាល (ចន្លោះ)ដោះទាំង ២ ខាង ក្នុងសរីរៈ ។

ក្នុងបេះដូងនោះកំណត់ថា បេះដូងរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅកណ្តាលដោះទាំង ២ សូម្បីដោះក៏មិនដឹងថា បេះដូងនៅត្រង់កណ្តាលវា ប្រៀបដូចជាគន្លឹះតាំងនៅកណ្តាលនៃមេបង្អួច និងទ្វារទាំង ២ សូម្បីបង្អួច និងទ្វារក៏មិនដឹងថាគន្លឹះដោតតាំងនៅត្រង់កណ្តាលវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ក៏កំណត់ថាបេះដូង កំណត់ដោយចំណែកនៃបេះដូង នេះជាការកំណត់បេះដូងនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង កំណត់បេះដូង ដោយវណ្ណៈជាដើមមានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

យកនំ = ថ្លើម

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ចំរៀកសាច់គូៗ ដែលគេសម្គាល់ថា **យកនៈ** ថ្លើម មានក្នុងសរីរៈ ដោយវណ្ណៈថ្លើមមានពណ៌ក្រហម ដូចពណ៌ស្រទាប់ក្រៅផ្កាកុមុទក្រហម ។ ដោយសណ្ឋាន ថ្លើមមានគល់តែមួយចុងមួយគូ មានសណ្ឋានដូចផ្ការលួសផ្អុង ។ ក៏ថ្លើមរបស់មនុស្ស អ្នកមានបញ្ញាអន់ថយ មានឆែកមួយ ប៉ុន្តែធំ ថ្លើមរបស់មនុស្សអ្នកមានបញ្ញាមានឆែក ២-៣ ប៉ុន្តែតូចៗ ។ ដោយទិស ថ្លើមកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស ថ្លើមអាស្រ័យផ្នែកខាងស្តាំហើយ ស្ថិត នៅត្រង់ចន្លោះនៃដោះទាំង២ ។

ក្នុងថ្លើមនោះក៏កំណត់ថា ថ្លើមរមែងមិនដឹងថា វាអាស្រ័យផ្នែកខាងស្តាំ នៅត្រង់ចន្លោះនៃដោះទាំង ២ សូម្បីផ្នែកខាងស្តាំនៅត្រង់ចន្លោះនៃដោះទាំង ២ នោះ ក៏មិនដឹងថា ថ្លើមអាស្រ័យវា ហើយតាំងនៅ ប្រៀបដូចចំណិតសាច់ដែលព្យួរនៅលើផ្ទាំងដី រមែងមិនដឹងថា វាព្យួរនៅលើផ្ទាំងដី សូម្បីផ្ទាំងដីក៏មិនដឹងថា ចំរៀកសាច់ព្យួរនៅលើវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនេះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ប៉ុន្តែដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ថ្លើមកំណត់ ដោយចំណែកនៃថ្លើម នេះជាការកំណត់ថ្លើមនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ កំណត់ថ្លើម ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

កិលោមកំ - ទាច

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា **កិលោមកំ**វាវមានក្នុងសរីរៈនេះ ដោយវណ្ណៈ វាវ មាន ២ ប្រភេទគឺ ប្រភេទបិទ និងប្រភេទមិនបិទ មានពណ៌ស ដូចសំពត់ចាស់ ។ ដោយសណ្ឋាន វាវ មានសណ្ឋានដូចឱកាសរបស់ខ្លួន ។ដោយទិស វាវកើតក្នុងទិសទាំង ២ដោយឱកាស វាវ ប្រភេទបិទហ៊ុមព័ទ្ធបេះដូងផង និងតម្រងនោមផងហើយតាំងនៅ វាវ ប្រភេទមិនបិទហ៊ុមសាច់ក្រោមស្បែកទូទាំងសរីរៈហើយតាំងនៅ ។

បណ្ដាវាវទាំងនោះ កំណត់ថា វាវរមែងមិនដឹងថា វាត្រូវហ៊ុមព័ទ្ធបេះដូង និងតម្រងនោម និងហ៊ុមព័ទ្ធសាច់ក្រោមស្បែកទូទាំងសរីរៈ សូម្បីបេះដូង និងតម្រងនោម និងសាច់ទូទាំងសរីរៈ ក៏រមែងមិនដឹងថា វាត្រូវវាវហ៊ុមព័ទ្ធដែរ ប្រៀបដូចជាសាច់ដែលត្រូវសំពត់ចាស់ហ៊ុមព័ទ្ធ សំពត់ចាស់ក៏រមែងមិនដឹងថា វាហ៊ុមព័ទ្ធសាច់ សូម្បីសាច់ក៏រមែងមិនដឹងថា វាត្រូវសំពត់ចាស់ហ៊ុមព័ទ្ធដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទក៏កំណត់ថា វាវខាងក្រោមកំណត់ដោយសាច់ ខាងលើកំណត់ដោយស្បែក ខាងទទឹងកំណត់ដោយចំណែកនៃវាវ នេះជាការកំណត់វាវទាំងនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់វាវដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

បិយាកាំ ៖ ក្រពះ

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ក្រពះខាងក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ខៀវ មានពណ៌ដូចផ្កាគន្ធីស[1]ក្រៀមៗ ដោយសណ្ឋាន ភាគច្រើនក្រពះមានសណ្ឋានដូចអណ្ដាតកូនគោខ្មៅ មិនព័ទ្ធគ្នាប្រមាណ ៧ ផ្នាប់ ។ ដោយទិស ក្រពះកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស ក្រពះតាំងនៅខាងឆ្វេងនៃបេះដូង អាស្រ័យផ្អែកខាងលើផ្ទៃពោះ ។ កាលចេញមកខាងក្រៅ ព្រោះត្រូវប្រហារដោយគ្រឿងប្រហារសត្វក៏អស់ជីវិត ។

ក្នុងក្រពះនោះក៏កំណត់ថា ក្រពះរមែងមិនដឹងថាវាអាស្រ័យផ្អែកខាងលើផ្ទៃពោះ សូម្បីផ្អែកខាងលើផ្ទៃពោះ ក៏រមែងមិនដឹងថា ក្រពះអាស្រ័យវាហើយតាំងនៅ ប្រៀបដូចដុំអាចម៍គោ អាស្រ័យនៅខាងលើពោះហើយតាំងនៅ រមែងមិនដឹងថា វាអាស្រ័យខាងលើពោះហើយតាំងនៅ សូម្បីផ្អែកខាងលើនៃពោះក៏មិនដឹងថា ដុំអាចម៍គោអាស្រ័យនៅលើវាដូច្នោះ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ កំណត់ថា ក្រពះកំណត់ដោយចំណែកនៃក្រពះ នេះជាការកំណត់ក្រពះនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

---

[1] ១-អភិធានប្បទីបិកា ទំព័រ ២៣៤ ថា និគ្គុណ្ឌិ ប្រែថា ដើមគន្ធីស ។ តែបិដកលេខ ៧៣ ទំព័រ ១៤០ និគ្គុណ្ឌិ ប្រែថា ឈើភ្លីង ។

បប្ផាសំ = សួត

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ សួតមានប្រភេទចំរៀកសាច់ ៣២ ចំរៀកខាងក្នុងសរីរៈ ពណ៌ក្រហមដូចផ្លែល្វាស្ទើរទុំ ។ ដោយសណ្ឋាន សួតមានសណ្ឋានដូចនំដែលកាត់មិនស្មើ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចគំនរដុំឥដ្ឋសម្រាប់ប្រក់ ដូច្នេះក៏មាន ។ សួតនោះមិនមានរស មិនមានឱជៈ ដូចចំបើង ដែលសត្វទំពាស៊ីហើយ ព្រោះត្រូវប៉ះចំហាយក្តៅឧណ្ហៗ ដែលកើតពីកម្មដែលហុយឡើង ព្រោះមិនមានអាហារដែលទំពា ដែលលេប ។ ដោយទិស សួតកើតក្នុងទិសខាងលើ ដោយឱកាស សួតតាំងសំយុងចុះឱន ក្រសោបបេះដូង និងថ្លើម ត្រង់ចន្លោះដោះទាំង ២ ខាងក្នុងសរីរៈ ។

បណ្ដាសួតនោះក៏កំណត់ថា សួតរមែងមិនដឹងថា វាតាំងព្យួរត្រង់ចន្លោះដោះទាំង ២ ខាងក្នុងសរីរៈ សូម្បីដោះទាំង ២ ក្នុងសរីរៈក៏មិនដឹងថា សួតតាំងព្យួរក្នុងវា ប្រៀបដូចសំបុកសត្វតាំងព្យួរខាងក្នុងជង្រុកចាស់ រមែងមិនដឹងថា វាតាំងព្យួរខាងក្នុងជង្រុកចាស់ សូម្បីខាងក្នុងជង្រុកចាស់ក៏មិនដឹងថា សំបុកសត្វតាំងព្យួរ ក្នុងវាដូច្នោះ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ នេះជាការកំណត់សួតនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់សួតដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

អន្តំ = ពោះវៀនធំ

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ពោះវៀនធំមានប្រវែង ៣២ ហត្ថ ជារបស់បុរស បត់ជា ២១ ផ្នត់ ប្រវែង ២៨ ហត្ថជារបស់ស្ត្រី ហើយបត់ទៅមកបាន ២១ ផ្នត់ ពណ៌សដូចពណ៌ស្ករក្រួស ឬកំបោរស ។ ដោយសណ្ឋាន ពោះវៀនធំ មានសណ្ឋានដូចពស់ ដែលគេកាត់ក្បាលដាក់ទ្វាយក្នុងថ្នុកឈាម ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ពោះវៀនធំតាំងនៅខាងក្នុងសរីរៈ ដែលមានរណ្តៅក និងផ្លូវធ្វើដំណើររបស់ករីសៈ(ឧច្ចារៈ)ជាទីបំផុត ព្រោះវាជាប់នឹងបំពង់កខាងលើ និងផ្លូវលាមកក្នុងផ្នែកខាងក្រោម ។

ក្នុងពោះវៀនធំក៏កំណត់ថា ពោះវៀនធំរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅខាងក្នុងសរីរៈ សូម្បីសរីរៈក៏មិនដឹងថា ពោះវៀនធំតាំងនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចរាងកាយសត្វពស់ដាច់ក្បាល ដែលតាំងនៅខាងក្នុងស្នូកឈាម រមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងស្នូកឈាម សូម្បីស្នូកឈាមក៏មិនដឹងថា រាងកាយសត្វពស់ដាច់ក្បាលតាំងនៅក្នុងវាដូច្នេះ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទក៏កំណត់ថា ពោះវៀនធំកំណត់ ដោយចំណែកនៃពោះវៀនធំ នេះជាការកំណត់ពោះវៀនធំដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។

អន្តគុណំ = ពោះវៀនតូច

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ពោះវៀនតូចក្នុងចន្លោះពោះវៀនធំខាងក្នុងសរីរៈ មានពណ៌សដូចពណ៌នៃឫសស្តន់ ។ ដោយសណ្ឋាន ពោះវៀនតូច មានសណ្ឋានដូចឫសស្តន់ នោះឯង អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចទឹកនោមគោដូច្នេះក៏មាន ។ ដោយទិស ពោះវៀនតូចកើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ពោះវៀនតូចព័ទ្ធចុងមាត់ចង្វាយពោះវៀនធំរួមគ្នា ដូចខ្សែគ្រឿងយន្ត ដែលគ្រឿងយន្តទាញ របស់នាយជាងធ្វើការងារទាំងឡាយ មានការបោះនិងការចាំងជាដើម ដែលតាំងនៅក្នុងចង្វាយពោះវៀនធំ ២១ ចង្វាយ ដូចខ្សែដែល ក្រងទ្វាយ ក្នុងចន្លោះមណ្ឌលខ្សែជូតជើងតាំងនៅខ្សែជូតជើងនោះ ។

ក្នុងពោះវៀនតូចនោះ ក៏កំណត់ថា ពោះវៀនតូចរមែងមិនដឹងថា វាព័ទ្ធពោះវៀនធំខាងក្នុងពោះវៀនធំ ២១ ចង្វាយទុក សូម្បីពោះវៀនធំក៏មិនដឹងថា ពោះវៀនតូចព័ទ្ធវាទុក ប្រៀបដូចខ្សែ(តូច)ដោតចង្វាយខ្សែជូតជើង(ខ្សែធំ) រមែងមិនដឹងថា វាដោតខ្សែជូតជើងទុក សូម្បីចង្វាយខ្សែជូតជើងក៏មិនដឹងថា ខ្សែ(តូច)ដោតវាទុកដូច្នេះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ វៀកចាកការត្រិះរិះ និងការពិចារណា ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ក៏កំណត់ថា ពោះវៀនតូច កំណត់ដោយ

បំណែកនៃពោះវៀនតូច នេះជាការកំណត់ពោះវៀនតូចដោយសភាគៈ បំណែកការកំណត់ ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ពោះវៀនតូចដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ឧទរិយំ = អាហារថ្មី

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ អាហារថ្មី មានពណ៌ដូចដែលលេបចូលទៅ ដោយសណ្ឋាន អាហារថ្មី មានសណ្ឋានដូចអង្ករដែលចងធូរៗក្នុងសំពត់តម្រងទឹក ។ ដោយទិស អាហារថ្មីកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស អាហារថ្មីតាំងនៅខាងក្នុងផ្ទៃពោះ ធម្មតាផ្ទៃពោះ មានជាផ្ទាំងរបស់ពោះវៀនធំប៉ោងខ្យល់ ដែលកើតឯងត្រង់កណ្តាលសំពត់សើម ដែលត្រូវប្រចាប់ទាំងសងខាង ខាងក្រៅរលោង ខាងក្នុងកកកុញដោយគំនរសាច់ ដូចសំពត់ជូតឈាមរដូវរបស់ស្ត្រី អាចារ្យមួយពួកពោលថា ដូចខាងក្នុងនៃផ្ទៃខ្ទះស្អោរដូច្នេះក៏មាន ។ ក្នុងពោះនោះ មានដង្កូវផ្សេងដោយដង្កូវ ៣២ ត្រកូលយ៉ាងនេះគឺ ត្រកូលតក្កោលកៈ (ខ្នាតផ្ទៃក្រវាញ) កណ្ឌុប្បាទកៈ (ខ្នាតជន្លេន) តាលហីរកៈ (ខ្នាតបន្ទាត្នោត) ជាដើម ជ្រៀតបៀតដេញគ្នាដណ្តើមចំណី អាស្រ័យជាប្រចាំ កាលមិនមានអាហារ មានទឹក និងបាយជាដើម ក៏លោតកម្រើកស្រែករងឹត្បុលចូលសាច់បេះ

ដួង និងពេលមនុស្សបរិភោគអាហារចូល មានទឹក និងបាយជាដើមទៅ ក៏បែរមុខ ប្រញាប់ប្រញាល់ដណ្តើមអាហារ ២-៣ មាត់ ដែលមនុស្សលេបចូលទៅគ្រា ជំបូង ៤ (ពោះ)នោះ ក៏ក្លាយទៅជាផ្ទះកំណើត មានបង្គន់ មានមន្ទីរពេទ្យ និងមាន ព្រៃស្មសានរបស់ដង្កូវទាំងនោះ ប្រៀបដូចជាក្នុងសារទរដូវភ្លៀងខ្លាំងៗ បង្អុរចុះ ក្នុងស្រះកខ្វក់ ជិតទ្វារស្រុកនៃមនុស្សចណ្ឌាល សំណល់ផ្សេងៗ មានឧច្ចារៈ បស្សាវៈ ចំរៀកស្បែក ឆ្អឹង សរសៃ ទឹកមាត់ ទឹកសំបោរ និងឈាមជាដើម ត្រូវ ទឹកនាំយកទៅ រួមប្របូកប្របល់ ដូចពាង និងទឹក ក៏មានត្រកូលដង្កូវតូចធំកើតឯង កន្លងទៅ ២-៣ ថ្ងៃ ក៏ក្តៅ និងពុះឡើងដោយព្រះអាទិត្យ ពពុះខាងលើ មានពណ៌ ខៀវ មិនសមគួរដើងចូលទៅជិត ឬមើលមិនចាំបាច់ពោលទៅថ្វីដល់ការស្រូប ក្លិន ឬលិទ្ធរស មានឧបមាយ៉ាងណា ទឹក និងបាយជាដើម មានប្រការផ្សេងៗ ក៏ មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះឯង ៤ អង្រែ គឺធ្មេញបុកល្អិតហើយ ដៃ គឺអណ្តាតគ្រវី ត្រឡប់ទៅមកហើយ ប្របល់ដោយទឹកមាត់ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រមដោយពណ៌ ក្លិន រស ក្នុងខណៈនោះជាដើម ដូចកំអួតក្នុងរាងកាយសុនខ រួមគ្នាប្របូក ប្របល់ដោយស្លេស្មក្តៅ ដោយកម្តៅភ្លើងក្នុងពោះ និងការក្តៅ មានត្រកូលដង្កូវ ធំតូចបណ្តែតពងឡើងលើ ក៏ក្លាយទៅជាគំនរសម្រាម មានក្លិនស្អុយ គួរខ្ពើម

យ៉ាងក្រៃលែង ដែលស្អាប់ហើយធ្វើឱ្យមិនចង់ផឹកទឹក ស៊ីបាយជាដើម មិនចាំបាច់ពេលទៅថ្វីដល់បញ្ញាចក្ខុនោះ ។ ពោះជាទឹកខ្វែងនៃទឹក និងបាយជាដើម ដែលធ្លាក់ចុះទៅហើយ ទីងបែងចែកជា ៥ ចំណែក គឺ

១-សម្រាប់សត្វក្នុងពោះស៊ី

២-សម្រាប់ភ្លើងក្នុងពោះដុតឆេះ

៣-ក្លាយទៅជាបស្សាវៈ

៤-ក៏ក្លាយទៅជាឧច្ចារៈ

៥-ក្លាយទៅជាឱជារស ដែលទំនុកបម្រុងឧបត្ថម្ភដល់រាងកាយមានឈាមនិងសាច់ជាដើម ។

ក្នុងអាហារថ្មីនោះ ក៏កំណត់ថា អាហារថ្មីរមែងមិនដឹងថា វាទៅក្នុងពោះដែលមានក្លិនស្អុយ គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង សូម្បីពោះក៏មិនដឹងថា អាហារថ្មីទៅក្នុងវា ប្រៀបដូចកំអួតសុនខ ដែលនៅក្នុងពោះសុនខគួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង សូម្បីពោះសុនខក៏មិនដឹងថា កំអួតសុនខនៅក្នុងវាដូច្នោះ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះវៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទក៏កំណត់ថា អាហារថ្មីកំណត់ដោយចំណែកនៃអាហារថ្មី នេះជាការកំណត់

អាហារថ្មីនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់អាហារថ្មី ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ករីសំ - អាហារចាស់

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ អាហារចាស់ខាងក្នុងសរីរៈ ដោយច្រើន ក៏មានពណ៌ដូចអាហារដែលលេបចូលទៅ ។ ដោយសណ្ឋាន ក៏មានសណ្ឋានដូចឱកាស ដោយទិស កើតក្នុងទិសខាងក្រោម ដោយឱកាស តាំងនៅក្នុងអាហារ ដែលរម្លាយហើយនៅអាស្រ័យ ។ ធម្មតា ប្រទេសដែលអាហាររម្លាយហើយនៅអាស្រ័យក៏ជាប្រទេស ដូចខាងក្នុងបំពង់ឫស្សី និងបបុស មានកម្ពស់ប្រមាណ ៨ ធ្នាប់ នៅចុងពោះវៀនធំ ចន្លោះគល់ផ្ចិត និងឆ្អឹងខ្នងខាងក្រោម ប្រៀបដូចទឹកភ្លៀង ធ្លាក់ក្នុងទីខាងលើ (ខ្ពស់) ក៏ហូរចុះធ្វើទីខាងក្រោម (ទាប) ឱ្យពេញ មានឧបមាយ៉ាងណា ទឹក និងបាយជាដើមណាមួយ ដែលធ្លាក់ក្នុងទីនៅរបស់អាហារស្រស់(ថ្មី) ដែលភ្លើងក្នុងពោះដុតឱ្យឆ្អិនក្ដៅកើតជាពងក្លាយជារបស់ល្អិតទៅដូចម្សៅ ព្រោះភ្លើងធាតុធ្វើឱ្យល្អិតហើយក៏ហូរទៅតាមប្រហោងពោះវៀនធំ គាបប្រជាប់សន្សំទុក ដូចដីលឿង ដែលគេដាក់ក្នុងបំពង់ឫស្សី និងបបុស ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង ។

ក្នុងអាហារចាស់នោះ ក៏កំណត់ថា អាហារចាស់រមែងមិនដឹងថា វាទៅក្នុងទីលំនៅរបស់អាហារដែលរម្លាយទៅហើយ សូម្បីទីលំនៅរបស់អាហារចាស់ដែលរម្លាយទៅហើយ ក៏មិនដឹងថា អាហារចាស់នៅក្នុងវា ប្រៀបដូចដីលឿងដែលគេ ដាក់ក្នុងបំពង់ឫស្សី ឬបបុស រមែងមិនដឹងថា ដីលឿងនៅក្នុងវាសូម្បីបំពង់ឫស្សី និងដើមបបុស ក៏មិនដឹងថា ដីលឿង នៅក្នុងវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ក៏កំណត់ថា អាហារចាស់កំណត់ដោយចំណែកនៃអាហារចាស់នេះជាការកំណត់ អាហារចាស់នោះដោយសភាគ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ការកំណត់អាហារចាស់ ដោយវណ្ណៈជាដើមមានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

មត្ថលុង្គំ = ខួរក្នុងក្បាល

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ខួរក្នុងក្បាលខាងក្នុងលលាដ៍សីសៈក្នុងសរីរៈ មានពណ៌សដូចផ្សិត ។ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានពណ៌ដូចទឹកដោះឆ្អិនដូច្នេះក៏មាន ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ដោយទិស កើតក្នុងទិសខាងលើ ដោយឱកាស ជាប្រភេទដុំខួរក្បាល ៤ ដុំ ដែលអាស្រ័យកម្រង

សរសៃ ៤ ស្នាម ខាងក្នុងត្រឡោកក្បាលនៃសីរៈរួមគ្នា តាំងនៅ ដូចដុំម្សៅ ៤ ដុំ ដែលគេរួមគ្នាតាំងទុក ។ ក្នុងខួរក្បាលនោះ ក៏កំណត់ថា ខួរក្នុងក្បាលរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងត្រឡោកសីសៈ សូម្បីត្រឡោកសីសៈ ក៏មិនដឹងថា ខួរក្នុងក្បាលនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចដុំម្សៅ ដែលគេដាក់ទុកក្នុងត្រឡោកឃ្លោកចាស់ ឬទឹកដោះឆ្អិន រមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងត្រឡោកឃ្លោកចាស់ សូម្បីត្រឡោកទឹកឃ្លោកចាស់ ក៏មិនដឹងថា ដុំម្សៅឬទឹកដោះឆ្អិន នៅក្នុងវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ខួរក្នុងក្បាលកំណត់ដោយ ចំណែកនៃខួរក្នុងក្បាល នេះជាការកំណត់ ខួរក្បាលនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ ដោយវិសភាគៈក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ខួរក្នុងក្បាល ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

បិត្តំ = ប្រមាត់

តពីនោះទៅកំណត់ថា ប្រមាត់មាន ២ ប្រភេទគឺ ប្រមាត់ក្រៅស្រោម និងប្រមាត់ក្នុងស្រោម មានពណ៌ដូចប្រេងស្រគំចាស់ ។ អាចារ្យមួយពួក ពោលថាប្រមាត់ក្រៅស្រោម មានសណ្ឋានដូចផ្កាផ្កុករក្រៀម ដូច្នេះក៏មាន ។ ដោយសណ្ឋាន

មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ប្រមាត់ក្រៅស្រោម វៀរត្រង់ក្របក រោម សក់ និងធ្មេញ ដែលផុតពីសាច់ និងស្បែកដែលរឹងស្ងួតហើយ ជ្រាបចូលសរីរៈ ចំណែកដ៏សេស ដូចដំណក់ប្រេងជ្រាបចូលទឹក កាលកម្រើកហើយ កែវភ្នែកទីងលឿង វិលមុខ ញ័រខ្លួន និងរមាស់ ។ ប្រមាត់ក្នុងស្រោម តាំងនៅក្នុងស្រោមទឹកប្រមាត់ ដែលដូចសំបកននោងព្រៃធំ អាស្រ័យសាច់ថ្លើមតាំងនៅក្នុងចន្លោះបេះដូង និងសួត កាលកម្រើកហើយ សត្វទាំងឡាយ ទីងឆ្កួតមានចិត្តវិបល្លាស លះបង់ហិរិឱត្តប្បៈ ធ្វើការដែលមិនគួរធ្វើ និយាយពាក្យដែលមិនគួរនិយាយ គិតសេចក្តីដែលមិនគួរគិត ។

ក្នុងប្រមាត់នោះក៏កំណត់ថាប្រមាត់ក្រៅស្រោម រមែងមិនដឹងថា វាជ្រាបគ្រប់សរីរៈ សូម្បីសរីរៈ ក៏មិនដឹងថា ប្រមាត់ក្រៅស្រោមជ្រាបលើវា ប្រៀបដូចប្រេងជ្រាបលើទឹក រមែងមិនដឹងថា វាជ្រាបលើទឹក សូម្បីទឹកក៏មិនដឹងថា ប្រេងជ្រាបលើវាដូច្នោះ ។ ប្រមាត់ក្នុងស្រោម ក៏រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងស្រោមទឹកប្រមាត់ សូម្បីស្រោមទឹកប្រមាត់ក៏មិនដឹងថា ប្រមាត់ក្នុងស្រោមនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកភ្លៀង ដែលនៅក្នុងសំបកននោងព្រៃ រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងសំបកននោងព្រៃ

សូម្បីសំបកទនោងព្រៃ ក៏មិនដឹងថា ទឹកភ្លៀងនៅក្នុងរាងដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ក៏កំណត់ថា ប្រមាត់កំណត់ដោយចំណែកនៃប្រមាត់ នេះជាការកំណត់ប្រមាត់នោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ប្រមាត់ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

សេម្ហំ=ស្លេស្មំ

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ស្លេស្ម៍មានប្រមាណ ១ បាត្រ ក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ស ដូចពណ៌នៃស្លឹកខ្ទឹង ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋាន ដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស តាំងនៅក្នុងផ្ទៃពោះ ។ ក្នុងវេលាបរិភោគទឹក និងភោជនជាដើម កាលទឹក និងភោជនជាដើមធ្លាក់ចុះ ក៏បែកចេញជា ២ ចំណែក ហើយត្រឡប់មកគ្របទៀត កាលមានតិច ផ្ទៃពោះក៏មានក្លិនដូចសាកសពគួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង ដូចក្បាលខ្មោច ដូចពងមាន់ស្អុយប្រៀបដូចសារាយក្នុងទឹក កាលចំរៀកឈើ ឬក៏ក្បឿងធ្លាក់ ក៏ដាច់ជា ២ ចំណែកហើយក៏ត្រឡប់មកគ្រសោបទៀតដូច្នោះ ។ ការកើក្តី និយាយក្តី ក៏មានក្លិនស្អុយដូចសាកសពស្អុយដោយក្លិន ដែលភាយឡើងពីពោះនោះ ហើយមនុស្សនោះ ក៏ត្រូវគេនិយាយដេញថា ចេញទៅឯងមានក្លិនមិនល្អ កាលស្លេស្ម៍កកពូនក្រាស់ឡើង ក៏ជួយរម្ងាប់ក្លិនស្អុយ តាំងនៅក្នុងពោះនោះឯង ដូចក្តារបិទបង្គន់ ។

ក្នុងស្លេស្ម៍នោះ ក៏កំណត់ថា ស្លេស្ម៍រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងពោះ សូម្បីពោះក៏មិនដឹងថា ស្លេស្ម៍នៅក្នុងវា ប្រៀបដូចពងនៅលើស្រះកខ្វក់ រមែងមិនដឹងថាវា នៅក្នុងស្រះកខ្វក់ សូម្បីស្រះកខ្វក់ ក៏មិនដឹងថា ពងនៅលើវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ ក៏កំណត់ថា ស្លេស្ម៍កំណត់ដោយចំណែកនៃស្លេស្ម៍នេះ ជាការកំណត់ស្លេស្ម៍នោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ស្លេស្ម៍ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

បុព្វោ=ខ្ទុះ

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ខ្ទុះមានពណ៌ដូចស្លឹកឈើលឿង ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ធម្មតាឱកាសរបស់ខ្ទុះតាំងនៅប្រចាំមិនបាន ។ ខ្ទុះតាំងនៅក្នុងសរីរៈកាលត្រូវដង្គត់ បន្លា គ្រឿងប្រហារ ឬអណ្តាតភ្លើងជាដើម ពាល់ត្រូវហើយក៏ចេញឈាម ឬកើតបូស និងដុំពកជាដើម ខ្ទុះក៏មានក្នុងទីនោះៗ ។

ក្នុងខ្ទុះនោះ ក៏កំណត់ថា ខ្ទុះរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងកន្លែងដែលត្រូវដង្គត់ ឬបន្លាជាដើមពាល់ត្រូវ ឬក្នុងកន្លែងដែលកើតបូស និងដុំពកជាដើម ក្នុងទី

នោះៗ នៃសរីរៈ សូម្បីកន្លែងសរីរៈក៏មិនដឹងថា ខ្ទុះនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចជ័រឈើដែលហូរចេញ តាំងនៅក្នុងទីត្រូវមុខពូថៅជាដើម បោះក្នុងទីនោះៗ របស់ដើមឈើរមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងទីត្រូវបោះរបស់ដើមឈើ សូម្បីទីត្រូវបោះរបស់ដើមឈើ ក៏មិនដឹងថា ជ័រតាំងនៅក្នុងវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ខ្ទុះកំណត់ដោយចំណែកនៃខ្ទុះ នេះជាការកំណត់ខ្ទុះនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ខ្ទុះដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

លោហិតំ = ឈាម

តពីនោះទៅ ឈាម មាន ២ យ៉ាងគឺ សន្និចិតលោហិត (ឈាមកក) និង សំសរណលោហិត (ឈាមរាវ) ។ ក៏កំណត់សន្និចិតលោហិតមុន ដោយវណ្ណៈ មានពណ៌ ដូចជ័រក្តៅកក សំសរណលោហិត មានពណ៌ដូចជ័រពេលថ្លា ។ ដោយសណ្ឋាន ឈាមគ្រប់យ៉ាង មានសណ្ឋានដូចឱកាសរបស់ខ្លួន ។ ដោយទិស ឈាមកក ស្ថិតនៅទិសខាងលើ ឈាមរាវកើតនៅទិសទាំងពីរ ។ ដោយឱកាស ឈាមរាវផ្សាយទៅគ្រប់សរីរៈទាំងអស់ នៃឧបាទិន្នកសត្វតាមលំអាន នៃសរសៃ

ឈាម វៀរលែងតែសក់ រោម និងធ្មេញដែលផុតចាកសាច់ និងស្បែកដែលរីង និងស្ងួត ។ ឈាមគគ ធ្វើចំណែកក្រោមរបស់ថ្លើមឱ្យពេញ ហើយធ្វើដំណក់ឈាមឱ្យធ្លាក់បន្តិចៗ លើបេះដូងតម្រងបស្សាវៈ និងស្ងួតប្រមាណពេញមួយទុកដៃ ធ្វើបេះដូង តម្រងបស្សាវៈ និងស្ងួតឱ្យសើម កាលមិនធ្វើបេះដូង និងតម្រងបស្សាវៈ ថ្លើមជាដើមឱ្យសើម សត្វទាំងឡាយនឹងស្រេកទឹក ។

ក្នុងឈាម ក៏កំណត់ថា ឈាមរមែងមិនដឹងថា វាធ្វើបេះដូង និងតម្រងបស្សាវៈជាដើមឱ្យសើម ហើយតាំងនៅត្រង់ចំណែកខាងក្រោមនៃថ្លើម សូម្បីត្រង់បេះដូង និងតម្រងបស្សាវៈជាដើម ក៏មិនដឹងថា ឈាមតាំងនៅក្នុងវា ឬធ្វើឱ្យវាសើមតាំងនៅ ប្រៀបដូចទឹកដែលនៅក្នុងភាជនៈចាស់ៗ ធ្វើដុំដីជាដើម ខាងក្រោមឱ្យសើម សូម្បីភាជនៈចាស់ៗ ឬក៏ដុំដីខាងក្រោម ក៏មិនដឹងថា ទឹកនៅក្នុងវា ឬធ្វើវាឱ្យសើមដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណាជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ឈាមកំណត់ដោយចំណែកនៃឈាម នេះជាការកំណត់ឈាមដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ឈាមដោយវណ្ណៈជាដើមប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

សេទោ = ញើស

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ញើសក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ដូចប្រេងល្ងថ្លា ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង២ ។ ដោយឱកាស ធម្មតាញើសមិនចេញគ្រប់ពេលទេ ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើញើសចេញគ្រប់កាល ឬព្រោះហេតុវេលាណាដែលសរីរៈក្តៅ ដោយកម្តៅភ្លើង ពន្លឺថ្ងៃ និងរដូវវិបរិតជាដើម វេលានោះ ញើសហូរចេញចាកគ្រប់រណ្តៅសក់ និងរន្ធរោម ដូចទឹកក្នុងក្រឱឈូក និងធាងឈូក ដែលកាត់មិនស្មើល្មមលើកឡើងផុតពីទឹកដូច្នោះ ។ ព្រះយោគាវចរ ទើបកំណត់ញើសនោះ ដោយសណ្ឋាន ដោយរន្ធសក់ និងរណ្តៅរោមប៉ុណ្ណោះ ។ បុព្វាចារ្យទាំងឡាយពោលទុកថា ដែលព្រះយោគាវចរ កំណត់យកញើសជាអារម្មណ៍ គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ញើសដោយញើស ធ្វើរន្ធសក់ និងរណ្តៅរោមឱ្យពេញហើយតាំងនៅ ។

ក្នុងញើសនោះក៏កំណត់ថា ញើសរមែងមិនដឹងថា វាហូរចេញអំពីរន្ធសក់ និងរណ្តៅរោម សូម្បីរន្ធសក់ និងរណ្តៅរោម ក៏មិនដឹងថា ញើសហូរចេញពីវា ប្រៀបដូចទឹកដែលហូរចេញពីប្រហោងក្រឱឈូក និងធាងឈូក សូម្បីក្រឱឈូក និងធាងឈូក ក៏មិនដឹងថា ទឹកហូរចេញពីវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ញើសកំណត់ដោយចំណែកនៃញើស ។ នេះជាការកំណត់ញើសនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ញើស ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

មេទោ = ខ្លាញ់ខាប់

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ខ្លាញ់ខាប់នៅចន្លោះស្បែក និងសាច់ក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ដូចរមៀត ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ មែនពិត សម្រាប់មនុស្សធាត់ ដែលមានខ្លាញ់ខាប់ផ្សាយទៅចន្លោះស្បែក និងសាច់ មានសណ្ឋានដូចសំពត់សំបកឈើចាស់ជ្រលក់រមៀត សម្រាប់មនុស្សស្គម ខ្លាញ់ខាប់អាស្រ័យសាច់ស្មង សាច់ជើង សាច់អាស្រ័យឆ្អឹងខ្នង និងសាច់ខ្នង និងសាច់ពោះរួមទុក មានសណ្ឋានដូចសំពត់សំបកឈើចាស់ជ្រលក់រមៀត ដែលគេរួតដាក់ទុក ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ខ្លាញ់ខាប់សម្រាប់មនុស្សធាត់ផ្សាយទៅទូទាំងសរីរៈ សម្រាប់មនុស្សស្គម អាស្រ័យសាច់ឆ្អឹងខ្នងជាដើម ក៏គឺខ្លាញ់ស្អិត មិនមែនរួតទុកដើម្បីជាប្រេងក្នុងក្បាល មិនមែនជាប្រេងក្នុងស្រូវ មិនមែនដើម្បីជាប្រទីប (ចង្កៀង) ព្រោះជារបស់គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង ។

ក្នុងខ្លាញ់ខាប់នោះកំណត់ថា ខ្លាញ់ខាប់រមែងមិនដឹងថា វាអាស្រ័យនៅទូទាំងសរីរៈ ឬសាច់ ស្មងជាដើមតាំងនៅ សូម្បីទូទាំងសរីរៈ ឬសាច់ស្មងជាដើម ក៏មិនដឹងថា ខ្លាញ់ខាប់អាស្រ័យវាតាំងនៅ ប្រៀបដូចសំពត់សំបកឈើចាស់ជ្រលក់រមៀត ដែលផ្អែកលើគំនរសាច់ រមែងមិនដឹងថា វាដាក់ផ្អែកលើគំនរសាច់ សូម្បីគំនរសាច់ ក៏មិនដឹងថា សំពត់សំបកឈើចាស់ជ្រលក់រមៀត ផ្អែកលើវា

ដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ខ្លាញ់ខាប់ខាងក្រោមកំណត់ដោយសាច់ ខាងលើកំណត់ដោយស្បែក ដោយជុំវិញកំណត់ដោយចំណែកនៃខ្លាញ់ខាប់ ។ នេះជាការកំណត់ខ្លាញ់ខាប់នោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ខ្លាញ់ខាប់ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

អស្សុ =ទឹកភ្នែក

តពីនោះទៅកំណត់ថា ទឹកភ្នែកមានពណ៌ដូចប្រេងល្ងថ្លា ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំងពីរខាង ។ ដោយឱកាស តាំងនៅក្នុងប្រហោងភ្នែក ។ ក៏ទឹកភ្នែកនោះ មិនកកនៅក្នុងប្រហោងភ្នែកគ្រប់កាល ដូចទឹកប្រមាត់ក្នុងស្រោមទឹកប្រមាត់ទេ ។ កំណត់បានយ៉ាងណាទៅ កាលណា សត្វទាំងឡាយ កើតសោមនស្ស ត្រេកអរ ក៏សើចខ្លាំង កើតទោមនស្ស តូចចិត្ត ក៏យំត្អូញត្អែរ ឬបរិភោគអាហារហ៊ីរក៏ដូចគ្នា និងកាលណាភ្នែកទាំងសងខាង របស់សត្វទាំងនោះ ត្រូវផ្សែងលម្អងធូលីជាដើមប៉ះ កាលនោះទឹកភ្នែកកើតឡើង ព្រោះសោមនស្ស ទោមនស្ស និងអាហារហ៊ីរជាដើម ក៏ញុំាងទឹកភ្នែកពេញតាម ប្រហោងភ្នែក លោកអាចារ្យទាំងឡាយពោលថា ព្រះយោគាវចរកំណត់យកទឹកភ្នែក ជាអារម្មណ៍ សូម្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ទឹកភ្នែកនោះគឺទឹកភ្នែកក្នុងរណ្ដៅភ្នែកនោះឯង ។

ក្នុងទឹកក្អែកនោះក៏កំណត់ថា ទឹកក្អែករមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងប្រហោងក្អែក សូម្បីប្រហោងក្អែក ក៏មិនដឹងថា ទឹកក្អែកនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកដែលនៅក្នុងគ្រាប់ផ្លែត្នោតខ្ចីកាត់ចុង រមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅក្នុងប្រហោងគ្រាប់ផ្លែត្នោតខ្ចីកាត់ចុង សូម្បីប្រហោងគ្រាប់ផ្លែត្នោតខ្ចីកាត់ចុង ក៏មិនដឹងថា ទឹកនៅក្នុងវាដូច្នោះ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ទឹកក្អែកកំណត់ ដោយចំណែកនៃទឹកក្អែក នេះជាការកំណត់ទឹកក្អែកនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ទឹកក្អែកដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

វសា = **ខ្លាញ់រាវ**

តពីនោះទៅកំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ខ្លាញ់រាវ គឺខ្លាញ់ដែលរលាយក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ដូចប្រេងដែលចាក់ក្នុងបាយក្តាំង ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស តាំងនៅលើបាតដៃ ខ្នងដៃ បាតជើង ខ្នងជើង ខ្ទង់ប្រមុះ ថ្ងាស និងចង្កយស្មា ។ ប៉ុន្តែខ្លាញ់រាវនោះ មិនរលាយ តាំងនៅក្នុងឱកាសទាំងនោះគ្រប់ពេលទេ ។ ហេតុដូចម្តេចទៅ កាលណាកន្លែងទាំងនោះ កើតក្នុងចំហាយក្តៅ ព្រោះមិនត្រូវគ្នានឹងកម្តៅភ្លើង ពន្លឺថ្ងៃ រដូវ

និងធាតុដែលមិនត្រូវគ្នា កាលនោះខ្លាញ់រាវ ក៏នឹងរលាយជ្រាបទៅក្នុងកន្លែងនោះ ដូចទឹកសន្សើមក្នុង អណ្តូងដែលមានទឹកថ្លា ។

ក្នុងខ្លាញ់រាវក៏កំណត់ថា ខ្លាញ់រាវរមែងមិនដឹងថា វាជន់ទៅតាមបាតដៃជាដើម សូម្បីបាតដៃជាដើម ក៏មិនដឹងថាខ្លាញ់រាវជន់ក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកសន្សើមដែលជន់ក្នុងស្រះ រមែងមិនដឹងថា វាជន់ក្នុងស្រះ សូម្បីស្រះក៏មិនដឹងថា ទឹកសន្សើមជន់ក្នុងវាដូច្នោះ។ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ខ្លាញ់រាវកំណត់ដោយចំណែកនៃខ្លាញ់រាវ នេះជាការកំណត់ខ្លាញ់រាវនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ ខ្លាញ់រាវដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

ខេឡោ = **ទឹកមាត់**

តពីនោះទៅកំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ទឹកមាត់ខាងក្នុងមាត់ ក្នុងសរីរៈ ពណ៌ដូចពណ៌ពពុះទឹក ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋាន ដូចឱកាស ។ អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចពពុះទឹកសមុទ្រ ដូច្នេះក៏មាន ។ ដោយទិសកើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស ហូរចុះចាកថ្ពាល់ទាំងសងខាងតាំងនៅត្រង់អណ្តាត ។ ប៉ុន្តែទឹកមាត់នោះ មិនសន្សំតាំងនៅត្រង់ថ្ពាល់នោះគ្រប់កាលទៅទេ

ហេតុអ្វីទៅ? កាលណាសត្វទាំងឡាយឃើញ ឬរលឹកដល់អាហារដូច្នោះ ឬដាក់របស់ក្តៅ របស់ល្វីង ហឹរ ប្រៃ និងជូរអ្វីម្យ៉ាងក្នុងមាត់ និងកាលណាបេះដូងរបស់សត្វទាំងនោះ មិនសប្បាយ ឬកើតការហេវឡើងក្នុងកាលខ្លះ កាលនោះទឹកមាត់ក៏កើត ហូរចាកថ្គាល់ទាំងសងខាង តាំងនៅត្រង់អណ្តាត ។ ប៉ុន្តែចុងអណ្តាត ទឹកមាត់នោះស្តើងត្រង់គល់អណ្តាតក្រាស់ ក៏ត្រប៉ែ ឬរបស់ស៊ីដទៃៗ អ្វីម្យ៉ាង ដែលគេដាក់ក្នុងមាត់ ទឹងមិនទាន់រលាយទៅដូចទឹកក្នុងស្រះ ដែលជីកលើខ្សាច់ក្បែរមាត់ទន្លេ កាលនោះទឹកមាត់អាចធ្វើរបស់ស៊ីឱ្យសើម ។

ក្នុងទឹកមាត់នោះក៏កំណត់ថា ទឹកមាត់រមែងមិនដឹងថា វាហូរចេញអំពីថ្គាល់ ទាំងសងខាងតាំងនៅត្រង់ផ្ទៃអណ្តាត សូម្បីផ្ទៃអណ្តាត ក៏មិនដឹងថា ទឹកមាត់ហូរចេញអំពីថ្គាល់សងខាងតាំងនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកដែលតាំងនៅក្នុងស្រះ ដែលគេជីកខ្សាច់ក្បែរទន្លេ រមែងមិនដឹងថា វាតាំងនៅលើផ្ទៃស្រះ សូម្បីផ្ទៃស្រះក៏មិនដឹងថា ទឹកនៅក្នុងវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ទឹកមាត់កំណត់ ដោយចំណែកនៃទឹកមាត់ នេះជាការកំណត់ទឹកមាត់នោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ទឹកមាត់ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ។

សិង្ឃាណិកា = **ទឹកសំបោរ**

តពីនោះទៅក៏កំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ទឹកសំបោរ មានពណ៌ស ដូចពណ៌សន្ទះត្នោតខ្ចី ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចឱកាស អាចារ្យមួយពួកពោលថា មានសណ្ឋានដូចពន្លកផ្តៅ ដែលគេដាក់ជាប់គ្នា ត្បៀតៗចូលទៅក្នុងប្រហោងច្រមុះដូច្នោះក៏មាន ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសខាងលើ ។ ដោយឱកាស សំបោរនៅពេញច្រមុះ ប៉ុន្តែថា ទឹកសំបោរនោះ មិនសន្សំនៅក្នុងប្រហោងច្រមុះគ្រប់កាលទេ ហេតុអ្វីទៅ? បុរសខ្ចប់ទឹកដោះជូរទុកក្នុងស្លឹកឈូក យកបន្លាចោះស្លឹកឈូក ខាងក្រោមទីនោះ ដុំទឹកដោះជូរ ក៏ទឹងហូរចេញចាកប្រហោងនោះ ធ្លាក់ចុះមកក្រៅ មានឧបមាយ៉ាងណា កាលណាសត្វទាំងឡាយយំ ឬកើតធាតុកម្រើក ដោយអាហារ និងរដូវ ដែលមិនត្រូវគ្នា កាលនោះ ខ្លាញ់ក្នុងក្បាលដែលក្លាយជាស្លេស្ម៍ ហើយហូរចេញពីក្បាលតាមប្រហោងលើពិតានមាត់នៅពេញច្រមុះ ដូច្នោះដូចគ្នា ។

ក្នុងទឹកសំបោរនោះកំណត់ថា ទឹកសំបោររមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងប្រហោងច្រមុះ សូម្បីប្រហោងច្រមុះក៏មិនដឹងថា ទឹកសំបោរនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចទឹកដោះជូរ ដែលគេដាក់ក្នុងប្រហោងខ្យង រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងប្រហោងខ្យង

សូម្បីប្រហោងខ្យង ក៏មិនដឹងថា ទឹកដោះជូរនៅក្នុងកដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទ កំណត់ថាទឹកសំបោរ កំណត់ដោយចំណែកនៃទឹកសំបោរ នេះជាការកំណត់ទឹកសំបោរនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ទឹកសំបោរដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

លសិកា = **ទឹករំអិល**

តពីនោះទៅ ក៏កំណត់ថា សាកសពដែលរអិលកើតក្នុងខាងក្នុងទីតនៃសរីរៈ ខាងក្នុងសរីរៈ ឈ្មោះថា ទឹករំអិល ។ ដោយវណ្ណៈទឹករំអិលនោះ មានពណ៌ដូចជ័រដើមកណ៌ិការ ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋាន ដូចឱកាស ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសទាំង ២ ។ ដោយឱកាស ឱ្យសម្រេចកិច្ច គឺនាទីជាដំណក់ប្រេង ដែលតនៃឆ្អឹងទាំងឡាយ តាំងនៅខាងក្នុងទីត ១៨០ កន្លែង ។ ទឹករំអិលនោះ របស់អ្នកណាមានតិច អ្នកនោះ ក្រោកឡើង អង្គុយចុះ ឈានដើរទៅខាងមុខ ថយមកខាងក្រោយ ផ្ងារដៃ លាតដៃ ឆ្អឹងទាំងឡាយក៏លាន់ឮ ដើរទៅក៏ដូចធ្វើសំឡេងផ្ទាត់ម្រាម ដើរផ្លូវឆ្ងាយទៅបានសូម្បី ១ យោជន៍ ២ យោជន៍ វាយោធាតុក៏កម្រើក (ខ្យល់)

ខ្នងក៏លំបាក ចំណែកទឹករំអិលរបស់អ្នកណាមានច្រើន អ្នកនោះធ្ងន់ទាំងឡាយ ក៏មិនលាន់ឮកុបកាប់ ក្នុងខណៈក្រោកឡើង និងអង្គុយចុះជាដើម សូម្បីដើរផ្លូវឆ្ងាយៗ វាយោធាតុក៏មិនកម្រើក ខ្នងក៏មិនលំបាក ។

ក្នុងទឹករំអិលនោះក៏កំណត់ថា ទឹករំអិលរមែងមិនដឹងថា វាបន្ទក់ប្រេងក្នុងទីត ១៨០ កន្លែង សូម្បីទីត ១៨០ កន្លែង ក៏មិនដឹងថា ស្រក់ដំណក់ប្រេងនៅលើវា ប្រៀបដូចប្រេងបន្ទក់ភ្លៅរថ រមែងមិនដឹងថា វាបន្ទក់ប្រេងភ្លៅរថ សូម្បីភ្លៅរថក៏មិនដឹងថា ដំណក់ប្រេងនោះ នៅលើវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការត្រិះរិះ ការពិចារណា ជាធម៌ ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ទឹករំអិលកំណត់ដោយចំណែកនៃទឹករំអិល នេះជាការកំណត់ទឹករំអិលនោះ ដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ទឹករំអិលដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។

មុត្តំ = ទឹកមូត្រ (បស្សាវៈ)

តពីនោះទៅកំណត់ថា ដោយវណ្ណៈ ទឹកមូត្រខាងក្នុងសរីរៈ មានពណ៌ ដូចទឹកក្បុងសណ្ដែកភជមាស ។ ដោយសណ្ឋាន មានសណ្ឋានដូចទឹក ដែលនៅក្នុងឆ្នាំងទឹកពេញដោយទឹក ដែលគេដាក់ផ្កាប់មាត់ ។ ដោយទិស កើតក្នុងទិសខាង

ក្រោម ។ ដោយឱកាស តាំងនៅក្នុងតម្រងបស្សាវៈ ។ ថង់បស្សាវៈ លោកហៅជាតម្រងបស្សាវៈ ប្រៀបដូចរសទឹកកខ្វក់រមែងចូលទៅក្នុងថ្លាំង ដែលមិនមានមាត់ ដែលគេដាក់ក្នុងស្រះកខ្វក់ ផ្លូវចូលរបស់រសទឹកកខ្វក់នោះ មិនប្រាកដយ៉ាងណា ទឹកមូត្រចូលក្នុងសរីរៈ អំពីផ្លូវចូលទៅរបស់ទឹកមូត្រនោះមិនប្រាកដ ចំណែកផ្លូវចេញប៉ុណ្ណោះប្រាកដ ។

ក្នុងទឹកមូត្រនោះក៏កំណត់ថា ទឹកមូត្ររមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងតម្រងបស្សាវៈ សូម្បីតម្រងបស្សាវៈ ក៏មិនដឹងថា ទឹកមូត្រតាំងនៅក្នុងវា ប្រៀបដូចរសទឹកកខ្វក់ ដែលគេដាក់ក្នុងស្រះកខ្វក់ រមែងមិនដឹងថា វានៅក្នុងថ្លាំងជ្រៅដែលមិនមានមាត់ សូម្បីថ្លាំងជ្រៅក៏មិនដឹងថា រសទឹកកខ្វក់នៅក្នុងវាដូច្នោះ ។ ព្រោះថាធម៌ទាំងនោះ វៀរចាកការគិត និងការពិចារណា ។ល។ មិនមែនបុគ្គល ។ ដោយបរិច្ឆេទកំណត់ថា ទឹកមូត្រកំណត់ដោយចំណែកនៃតម្រងបស្សាវៈ ព្រោះថាចំណែកនៃទឹកមូត្រ នេះជាការកំណត់ទឹកមូត្រនោះដោយសភាគៈ ចំណែកការកំណត់ដោយវិសភាគៈ ក៏ដូចគ្នានឹងសក់នោះឯង ។ ការកំណត់ទឹកមូត្រ ដោយវណ្ណៈជាដើម មានប្រការដូចពោលមកដូច្នេះ ។ ការកំណត់អាការៈ ៣២ ប្រការដោយពណ៌ជាដើម ចប់តែប៉ុណ្ណេះ ។

ព្រោះអាស្រ័យការប្រកបរឿយៗនូវភាវនា ការចម្រើន ទ្វត្តឹង្សាការនោះៗ ទ្វត្តឹង្សាការមានសក់ជាដើម ក៏រមែងស្ទាត់ជំនាញ ប្រាកដច្បាស់នូវកោដ្ឋាសៈ ជាចំណែកៗដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ដែលកំណត់ទ្វត្តឹង្សាការនេះ ដោយវណ្ណៈ ជាដើមដោយប្រការដូច្នេះ ។ តពីនោះទៅ បុរសដែលមានកែវភ្នែកពិនិត្យមើលកម្រងមាល័យនៃផ្កាទាំងឡាយដែលមាន ៣២ ពណ៌ ដែលក្រងដោយអំបោះតែមួយសរសៃ ផ្កាគ្រប់ផ្កា ក៏រមែងប្រាកដមិនមុនមិនក្រោយដូច្នោះ កាលព្រះយោគាវចរក្រឡេកមើលនូវកាយនេះដោយសតិថា ក្នុងកាយនេះមានសក់ជាដើម ធម៌ពួកនោះទាំងអស់ រមែងជាការប្រាកដមិនមុន មិនក្រោយក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ សតិដែលតាំងឡើងក្នុងសក់ទាំងឡាយ ដែលទឹកដល់រមែងប្រព្រឹត្តទៅរហូតដល់ទឹកមូត្រតាំងតែពីនោះទៅមនុស្ស និងតិរច្ឆានជាដើម ដែលដើរទៅមកនិងលះអាការៈជាសត្វប្រាកដច្បាស់អំពីគំនរនៃកោដ្ឋាសៈប៉ុណ្ណោះដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ទឹកនិងភោជនដើមដែលសត្វទាំងនោះបរិភោគក៏ប្រាកដច្បាស់ដូចដាក់ទៅក្នុងកោដ្ឋាសៈ ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ អ្នកសួរពោលថា កាលបើដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនេះ គប្បីធ្វើអ្វីតពីនោះទៅ? សូមពោលពន្យល់ដូច្នេះ និមិត្តនោះឯង ដែលព្រះយោគាវចរ គប្បីសេព គប្បីចម្រើន គប្បីធ្វើឱ្យច្រើន គប្បីកំណត់ឱ្យជាការកំណត់

ដោយល្អ ។ សួរថា ព្រះយោគាវចរនេះ សេព ចម្រើននិមិត្តនោះ ធ្វើឱ្យច្រើន កំណត់ឱ្យជាការកំណត់ដោយល្អ យ៉ាងណា? ឆ្លើយថា តាមពិត ព្រះយោគាវចរនេះ សេពនិមិត្ត ដែលទ្វត្តឹង្សាការ មានសក់ជាដើមប្រាកដមានដោយកោដ្ឋាសនោះ រមែងចងគួប ចូលទៅជិតដោយសតិ ឱ្យទាញបន្ទប់ គឺសតិ ឬធ្វើសតិដែលបានក្នុងនិមិត្តនោះ ឱ្យលូតលាស់ លោកហៅថា ចម្រើននិមិត្តនោះ ។ សេចក្តីថាធ្វើឱ្យច្រើន បានដល់ធ្វើនិមិត្តនោះឱ្យញយៗ ឱ្យប្រកបដោយសតិ ដែលវិតក្កៈ និងវិចារៈពាល់ត្រូវហើយ ។ សេចក្តីថា កំណត់ឱ្យជាការកំណត់ដោយល្អ បានដល់និមិត្តដែលជាការកំណត់ដោយល្អ មិនបាត់ទៅដោយប្រការណា ព្រះយោគាវចរ រមែងកំណត់ចូលទៅទទួល ចូលទៅចងនិមិត្តនោះដោយសតិ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត មនសិការកោសល្យ ការឆ្លាតក្នុងមនសិការណា ដែលពោលទុកពីមុន ១០ យ៉ាងនេះគឺ១ ដោយលំដាប់ ២ ដោយមិនលឿនពេក ៣ ដោយមិនយូរពេក ៤ ដោយការពារការរាយមាយ ៥ ដោយការកន្លងបញ្ញត្ត ៦ ដោយបណ្តោយលំដាប់ ៧ ដោយលក្ខណៈ ៨-៩-១០ សូត្រទាំង ៣ ក្នុងមនសិការកោសល្យនោះ គប្បីជ្រាបថា ព្រះយោគាវចរធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយលំដាប់ឈ្មោះថា សេព ។ មនសិការដោយមិនលឿនពេក និងដោយមិនយូរពេក ឈ្មោះថា ចម្រើន មនសិការដោយការពារសេចក្តីរាយមាយ ឈ្មោះថា ការធ្វើឱ្យច្រើន មនសិការដោយការកន្លងបញ្ញត្តជាដើម ឈ្មោះថា កំណត់ឱ្យជាការកំណត់ដោយល្អ ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ អ្នកសួរពោលថា ព្រះយោគាវចរនេះ ធ្វើទុកក្នុងធម៌ទាំង នេះ ដោយមនសិការកោសល្យ មានដោយលំដាប់ជាដើមយ៉ាងណា ។ សូមពន្យល់ដូច្នេះ តាមពិតព្រះយោគាវចរនេះ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសក់ ហើយលំដាប់ពីនោះ ក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវរោម និងមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវក្រចកទេ ដូចគ្នាយ៉ាងនោះ ព្រះយោគាវចរ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវរោម បន្ទាប់ពីនោះ មកធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវក្រចក មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវធ្មេញទេ ។ ក្នុងអាការៈ ទាំងអស់នោះ ក៏ន័យនេះ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថាព្រះយោគាវចរ កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តខុសលំដាប់ ក៏មានចិត្តលំបាក ធ្លាក់ទៅចាកទ្វត្តិង្សាការភាវនាចម្រើនភាវនា មិនសម្រេច ព្រោះមិនបានអស្សាទៈ សេចក្តីរីករាយដែលគួរបាន ដោយភាវនាសម្បត្តិ ប្រៀបដូចបុរសមិនឆ្លាតឡើងកាំជណ្តើរ ៣២ កាំ ខុសលំដាប់ក៏លំបាកកាយ រមែងធ្លាក់ពីកាំជណ្តើរដែលខ្លួនឡើង មិនសម្រេចការឡើងដូច្នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរ សូម្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយលំដាប់ ក៏ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនរហ័សពេកថា កេសា លោមាជាដើម ។ ព្រោះថា ព្រះយោគាវចរ កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តរហ័សពេក ក៏មិនអាចកំណត់ពណ៌ និងសណ្ឋានជាដើម ដែលផុតចាកទ្វត្តិង្សាការ តពីនោះ ក៏មិនឈ្លាសក្នុងទ្វត្តិង្សាការ កម្មដ្ឋានក៏សូន្យទៅ ប្រៀបដូចបុរសកំពុងធ្វើដំណើរផ្លូវឆ្ងាយ មិនអាចកំណត់ផ្លូវរាប ផ្លូវលោក់ ដើម

ឈើ ទីទួល ទីក្រឡុក ផ្លូវបែកជាពីរជាដើម ដែលទៅផុតពីផ្លូវនោះក៏មិនឈ្លាស ក្នុងផ្លូវ ការដើរផ្លូវឆ្ងាយអស់ទៅដូច្នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយមិនរហ័សពេក យ៉ាងណា ក៏ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត សូម្បីដោយមិនយឺតយូរពេកក៏យ៉ាងនោះ ។ ព្រោះថា ព្រះយោគាវចរ កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តយឺតយូរពេក ។ ក៏មិនដល់ការ សម្រេចទ្វត្តិង្សាការភាវនា ប៉ុន្តែនឹងដល់ការផ្លាស់ប្តូរដោយកាមវិតក្កៈជាដើម ក្នុង ចន្លោះ ព្រោះដាច់ភាវនា ប្រៀបដូចបុរសដើរផ្លូវឆ្ងាយ ត្រូវស្នាក់ស្នើរនៅឯដើម ឈើ ភ្នំ និងត្រពាំងជាដើមក្នុងចន្លោះផ្លូវ ក៏មិនដល់តំបន់តាមបំណង ប៉ុន្តែដល់ការវិនាស ដោយសិង្ហ គោ និងខ្លា ជាដើមក្នុងចន្លោះផ្លូវនោះដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរ សូម្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយមិនយឺតយូរពេក ក៏ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដើម្បីដោយការពារសេចក្តីរាយមាយ ព្រះយោគាវចររមែង ធ្វើទុក ក្នុងចិត្តដោយប្រការដែលមិនរាយមាយ ព្រោះការងារដទៃៗ មានការងារ នវកម្ម ការកសាងជាដើម ។ ព្រះយោគាវចរដែលមានចិត្តរាយមាយទៅខាងក្រៅ មានការត្រិះរិះនៃចិត្ត មិនតាំងមាំក្នុងទ្វត្តិង្សាការ មានសក់ជាដើម ក៏មិនដល់ការ សម្រេចភាវនា ដល់ការវិនាសទៅក្នុងចន្លោះផ្លូវនោះឯង ដូចសម្លាញ់របស់ ព្រះពោធិសត្វ រមែងដល់នូវសេចក្តីវិនាស ក្នុងការធ្វើដំណើរទៅក្រុងតក្កសិលា

ចំណែកព្រះយោគាវចរ ដែលមានចិត្តមិនរាយមាយ មានការត្រិះរិះនៃចិត្តតាំងមាំក្នុងទ្វត្តិង្សាការមានសក់ជាដើម ក៏ដល់ការសម្រេចភាវនា ដូចព្រះពោធិសត្វដល់នូវការសម្រេចនៃរាជសម្បត្តិក្នុងក្រុងតក្កសិលាដូច្នេះដែរ ។ ធម៌ទាំងនោះ រមែងសម្រេចដោយអសុភៈ ដោយពណ៌ ឬដោយការៈទទេ ដោយអំណាចបារមីចរិយា និងការបង្អោនចិត្តជឿរបស់ព្រះយោគាវចរនោះ ដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយការការពារ សេចក្តីរាយមាយដោយប្រការដូច្នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀតព្រះយោគាវចរធ្វើទុកក្នុងចិត្តទាំងនោះ ដោយការកន្លងបញ្ញត្ត ។ សេចក្តីថា ដោយការកន្លងបញ្ញត្ត បានដល់ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយកន្លង គឺការលះបង់នូវវោហារជាដើមយ៉ាងនេះថា កេសា លោមា ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយអសុភៈជាដើម តាមដែលប្រាកដហើយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តយ៉ាងណា ? ប្រៀបដូច មនុស្សទាំងឡាយ ដែលចូលទៅអាស្រ័យក្នុងព្រៃ ធ្វើគ្រឿងសម្គាល់ ដោយកាច់មែកឈើជាដើម ដើម្បីសម្គាល់ទីដែលមានទឹក ព្រោះជាភូមិភាគដែលមិនធ្លាប់ស្គាល់ទៅ តាមគ្រឿងសម្គាល់នោះ រមែងបរិភោគទឹកបាន ប៉ុន្តែកាលណាធ្លាប់ស្គាល់ភូមិភាគហើយ ក៏បណ្តោយមិនចាប់អារម្មណ៍នូវសញ្ញាសម្គាល់នោះ ចូលទៅកាន់ទី ដែលមានទឹកបរិភោគបានយ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរនេះ ក៏ដូច្នោះ ដូចគ្នាការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយធម៌ទាំងនោះ ដោយវោហារនោះៗ មាន **កេសា លោមា** ជាដើម ជាដំបូង កាលធម៌ទាំងនោះប្រាកដច្បាស់ ដោយអារម្មណ៍មាន

អសុភៈ ជាដើមយ៉ាងណាមួយ ក៏គន្លងគឺលះបង់វេហារនោះធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយអារម្មណ៍មានអសុភៈជាដើម ។

ក្នុងសេចក្ដីនេះ អ្នកសួរពោលថា ធម៌ទាំងនោះប្រាកដដោយភាពជាអសុភៈជាដើមដល់ព្រះយោគាវចរនោះយ៉ាងណា ដោយវណ្ណៈយ៉ាងណា ឬដោយការៈជារបស់ទទេយ៉ាងណា?ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរនេះធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយធម៌ទាំងនេះ ដោយអសុភៈយ៉ាងណា ដោយវណ្ណៈយ៉ាងណា ឬដោយការៈទទេយ៉ាងណា? ជាដំបូង សក់ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរនោះដោយអសុភៈមាន ៥ ចំណែកគឺ វណ្ណៈ (ពណ៌) សណ្ឋាន (ទ្រង់ទ្រាយ) គន្ធៈ (ក្លិន) អាសយៈ (ទីនៅ) និងឱកាស (ទីកើត) ព្រះយោគាវចរនេះ ក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តក្នុងធម៌ទាំងនេះ មាន ៥ ចំណែកនោះឯងដោយអសុភៈ ៗ យ៉ាងណាទៅ? ធម្មតាសក់ទាំងនោះដោយវណ្ណៈ មិនល្អ ជារបស់បដិកូល គួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង ៗ ពិតមែនហើយ មនុស្សទាំងឡាយឃើញសំបកឈើ ឬសរសៃអំបោះ មានពណ៌ដូចសក់ដែលធ្លាក់ទៅក្នុងទឹក ឬក្នុងបាយវេលាថ្ងៃ រមែងលះបង់ ឬខ្ពើមទឹក និងបាយសូម្បីជារបស់ពេញចិត្តដោយសម្គាល់ថា សក់ ៗ ដោយសណ្ឋានក៏មិនល្អ ៗមែនពិត មនុស្សទាំងឡាយ ប៉ះសំបកឈើ ឬសរសៃអំបោះ ដែលមានសណ្ឋានដូចសក់ ដែលធ្លាក់ទៅក្នុងទឹក និងបាយក្នុងវេលាយប់ រមែងបោះបង់ចោល ឬខ្ពើម ទឹកនិងបាយ សូម្បីជារបស់ពេញចិត្តដោយសម្គាល់ថា សក់ ៗ ដោយក្លិន

ក៏មិនល្អ ។ មែនពិត សក់ទាំងឡាយដែលវៀរចាកការតាក់តែង មានលាបប្រេង ជាប់ផ្កាឈើ រុំផ្សែងជាដើម មានក្លិនគួររង្កៀសយ៉ាងក្រៃលែង មនុស្សស្រូបក្លិនសក់ ដែលបោះដាក់ក្នុងភ្លើង ត្រូវបិទប្រមុះ គេចចេញពីក្លិនអាក្រក់ ។ សូម្បីដោយលំនៅក៏មិនល្អ ។ មែនពិត សក់ទាំងនោះ ដែលដល់នូវការសន្សំហើយបន្ថែម ធ្វើឱ្យបរិបូណ៌ ដោយការអាស្រ័យដោយប្រមាត់ ស្លេស្ម៍ ខ្ទុះ និងឈាម ដូចដើមម្រះព្រៅជាដើម ក្នុងគំនរសម្រាម ដោយការហូរមកកកនូវវត្ថុមិនស្អាតរបស់មនុស្សផ្សេងៗ ។ សូម្បីដោយឱកាសក៏មិនល្អ ។ មែនពិត សក់ទាំងនោះកើតក្នុងស្បែកទន់ ដែលគ្របសីសៈរបស់មនុស្សទាំងឡាយ លើកំពូលគំនរសាកសព ៣១ មាន រោមជាដើមដែលគួរខ្ពើមយ៉ាងក្រៃលែង ដូចដើមម្រះព្រៅជាដើមក្នុងគំនរសម្រាម ។ ក្នុងសាកសព ៣១ មានរោមជាដើមក៏ន័យនេះ ។ ព្រះយោគាវចរនេះ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសក់ទាំងនោះ ដែលប្រាកដដោយអសុភៈ ដោយការៈ ជារបស់ មិនស្អាត ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

ប្រសិនបើថា ធម៌ទាំងនេះប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ដោយវណ្ណៈ កាលបើដូច្នោះ សក់ទាំងឡាយក៏ប្រាកដដោយអំណាចនីលកសិណ ។ រោមធ្មេញក៏យ៉ាងនោះ រមែងប្រាកដដោយអំណាចឱទាតកសិណ ។ ក្នុងទ្វត្តិង្សាការគ្រប់យ៉ាងក៏ន័យនេះ ។ ព្រះយោគាវចរនេះរមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តក្នុងធម៌ទាំងនេះ ដោយ

អំណាចកសិណនោះៗឯង ។ ធម៌ដែលប្រាកដដោយវណ្ណៈយ៉ាងនេះ ព្រះយោគាវចរ ក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយវណ្ណៈ ។ ប្រសិនបើធម៌ទាំងនោះប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរ នោះ ដោយសភាវៈជារបស់ទទេ កាលបើដូច្នោះ សក់ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដ ដោយមានការប្រជុំវិនិភោគរូប ដែលមានឱជៈគ្រប់ ៨ ដោយការកំណត់បំបែក ចេញពីក្រុមនៃដុំ ។ រោមជាដើម ក៏ប្រាកដដូចសក់នោះដែរ ។ ព្រះយោគាវចរ នេះ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងធម៌ទាំងនោះយ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ ធម៌ដែលប្រាកដ ដោយភាវៈជារបស់សូន្យទទេនេះ ក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយភាវៈជារបស់សូន្យទទេ ។

ព្រះយោគាវចរនេះ ក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងធម៌ទាំងនោះដោយលំដាប់ ។ សេចក្ដីថាដោយបណ្ដាយលំដាប់ អធិប្បាយថា ព្រះយោគាវចរ ដកសក់ដែលប្រាកដ ដោយមានអសុកៈជាដើមណាមួយ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវរោម ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយក្នុងសក់ទាំងឡាយ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវរោមទាំងឡាយ កាលតាំងទុកក្នុងចិត្តនូវរោមទាំងឡាយ ក៏ឈ្មោះថាដកសក់ ប្រៀបដូចឈ្លើងព្រងើយកន្តើយត្រង់កន្លែង ដែលវាចាប់បានដោយកន្ទុយ ហើយទាមត្រង់កន្លែងដទៃដោយមាត់ កាលចាប់ទីនោះបាន ក៏ឈ្មោះថាបោះបង់ទីដទៃៗ ចេញដូច្នោះ ។ ក្នុងទ្វត្តិង្សាការទាំងអស់ ក៏យ៉ាងនេះ ។ ធម៌ទាំងនេះ កាលប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយ

បណ្តាយលំដាប់យ៉ាងនេះ រមែងប្រាកដមិនសេសសល់ គឺថាធ្វើឱ្យប្រាកដច្បាស់ដោយអំណាចជារបស់មិនស្អាតជាដើម ។

កាលបើដូច្នោះ ធម៌ពួកណា ប្រាកដដោយភាវៈជារបស់មិនស្អាត ដល់ព្រះយោគាវចរណា ទាំងប្រាកដច្បាស់ជាង ប្រៀបដូចស្វាត្រូវព្រានដេញទៅក្នុងព្រៃត្នោត ៣២ ដើម មិនឈប់សូម្បីតែមួយដើមលោតទៅ កាលណាត្រឡប់ក៏បាញ់កាលនោះ ទើបឈប់ផ្អែកត្រង់ដើមត្នោតទី ដែលស្អាតដែលហ៊ុមព័ទ្ធដោយស្លឹកត្នោតក្រាស់មួយដើមប៉ុណ្ណាះយ៉ាងណា ស្វា គឺចិត្តរបស់ព្រះយោគាវចរនោះក៏ដូច្នោះដែរ ព្រះយោគាវចរនោះៗឯងពិចារណាក្នុងកាយនេះ ដែលមាន ៣២ កោដ្ឋាសៈ គឺមិនឱ្យស្ថិតនៅ សូម្បីតែកោដ្ឋាសៈ ១ ហើយស្ទុះទៅកាលណា ក៏ត្រឡប់មកវិញ ព្រោះមានការប្រាថ្នា កម្រើកទៅកាន់អារម្មណ៍ដ៏ច្រើនក៏នឿយហត់(បាញ់)កាលនោះ ។ លំដាប់នោះព្រះយោគាវចរនោះ ជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញឬសមរម្យដល់ ចរិតក្នុងអាការៈ ៣២ មានសក់ជាដើម ឬដោយការបំពេញបារមីទុកក្នុងធម៌ណា ក៏អាស្រ័យធម៌នោះ ហើយស្ថិតនៅ ដោយអំណាចឧបចារសមាធិ ។ កាលបើដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនោះឯង ធ្វើនូវនិមិត្តនោះ ដោយការកើត គឺថាការពិចារណារឿយៗ ក៏ធ្វើបឋមជ្ឈានឱ្យកើតឡើងតាមលំដាប់ តាំងនៅក្នុងបឋមជ្ឈានទោះហើយ ផ្តើមវិបស្សនារមែងត្រាស់ដឹងអរិយភូមិបាទ ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ទាំងនោះ រមែងប្រាកដដោយវណ្ណៈដល់ព្រះយោគាវចរណា ប្រៀបដូចស្វាត្រូវព្រានដេញទៅក្នុងព្រៃត្នោត ៣២ ដើម មិនឈប់សូម្បី តែមួយដើម លោតទៅ កាលណាត្រឡប់ក៏បាញ់កាលនោះ ទើបឈប់ផ្អែកត្រង់ដើមត្នោតខ្ចី ដែលស្អាត ដែលហ៊ុមព័ទ្ធដោយស្លឹកត្នោតក្រាស់មួយដើមប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាស្វា គឺចិត្តរបស់ព្រះយោគាវចរនោះ ក៏ដូច្នោះដែរ ព្រះយោគាវចរនោះៗ ឯងពិចារណាក្នុងកាយនេះ ដែលមាន ៣២ កោដ្ឋាសៈ គឺមិនឱ្យស្ថិតនៅសូម្បីតែកោដ្ឋាសៈ ១ ហើយស្ទុះទៅ កាលណា ក៏ត្រឡប់មកវិញ ព្រោះមានការប្រាថ្នា កម្រើកទៅកាន់អារម្មណ៍ដ៏ច្រើន ក៏នឿយហត់ (បាញ់) ។ កាលនោះ ធម៌ណារបស់ព្រះយោគាវចរនោះ ស្ទាត់ជំនាញ ឬសមគួរដល់ចរិតថា ក្នុង ៣២ ចំណែក មានសក់ជាដើម ឬដោយការបំពេញបារមី មកតាំងពីមុនក្នុងធម៌ណា ក៏អាស្រ័យធម៌នោះ តាំងនៅដោយអំណាចឧបចារសមាធិ ។ កាលបើដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនុ៎ះឯង ធ្វើនូវនិមិត្តនោះឱ្យជាការពិចារណា គឺការត្រិះរិះញយៗ ក៏ធ្វើឱ្យកើតរូបាវចរឈាន សូម្បីទាំង ៥ ដោយទីលកសិណ ឬដោយបីតកសិណ តាមលំដាប់ហើយតាំងនៅក្នុងរូបាវចរឈាននោះ យ៉ាងណាមួយ ផ្តើមចម្រើនវិបស្សនា ក៏ត្រាស់ដឹងអរិយភូមិបាន ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ទាំងនោះ ប្រាកដដោយការៈជារបស់ទទេ ដល់ព្រះយោគាវចរណា ព្រះយោគាវចរនោះ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយលក្ខណៈកាលធ្វើទុក

ក្នុងចិត្តដោយលក្ខណៈ រមែងត្រាស់ដឹង ដោយឧបចារឈាន ដោយអំណាចកំណត់ធាតុ ៤ ក្នុងធម៌ទាំងនោះ ។ កាលបើដូច្នោះ កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តក៏ធ្វើទុកក្នុងចិត្តក្នុងធម៌ទាំងនោះដោយសូត្រទាំង ៣ គឺមិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា ។ នេះជាវិបស្សនាន័យ របស់ព្រះយោគាវចរនោះ ។ ព្រះយោគាវចរផ្តើមចម្រើនវិបស្សនានេះ និងបដិបត្តិទៅតាមលំដាប់ ក៏រមែងត្រាស់ដឹងអរិយភូមិបាន ។

ពាក្យណាដែលខ្ញុំពោលទុកថា ព្រះយោគាវចរនេះធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងធម៌ទាំងនោះ ដោយអំណាចការពិចារណា មានការពិចារណាតាមលំដាប់ជាដើម យ៉ាងណា? ពាក្យនោះដែលខ្ញុំព្យាករណ៍ហើយថាមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យណាដែលខ្ញុំពោលថា គប្បីជ្រាបការពណ៌នាបាឋៈនោះយ៉ាងនេះ ដោយកំណត់ការវនា ។ សេចក្តីរបស់ពាក្យនោះ គឺខ្ញុំប្រកាសហើយ ដោយពិត ។

បកិណ្ណកនយោ

បកិណ្ណកន័យ

ឥឡូវនេះ គប្បីជ្រាបបកិណ្ណកន័យនេះ ដើម្បីសេចក្តីជំនាញ និងការឈ្លាសក្នុងទ្វត្តិង្សាការនេះថា ៖

និមិត្តតោ លក្ខណតោ ធាតុតោ សុញ្ញតោបិ ច
ខន្ធាទិតោ ច វិញ្ញេយ្យោ ទ្វត្តឹសាការនិច្ឆយោ ។

គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យទ្វត្តិង្សាការ ដោយនិមិត្ត ដោយលក្ខណៈ
ដោយធាតុ ដោយភាពទទេ និងដោយខន្ធជាដើម ។

បណ្តាសេចក្តីនៃបកិណ្ណកនោះ សេចក្តីថា ដោយនិមិត្តក្នុងទ្វត្តិង្សាការនេះ មានប្រការដូចពោលមកហើយនេះ មាននិមិត្ត ១៦០ ដែលព្រះយោគាវចរអាចកំណត់ទ្វត្តិង្សាការបានដោយកោដ្ឋាសៈ គឺជាចំណែកៗ ។ គឺសក់មាននិមិត្ត ៥គឺ វណ្ណៈ (ពណ៌) សណ្ឋាន (រូបរាង) ទិសា (ទិស) ឱកាស (ទីកើត) បរិច្ឆេទ (ការកំណត់) ដោយរោម ជាដើម ក៏យ៉ាងនេះ ។

សេចក្តីថា ដោយលក្ខណៈក្នុងទ្វត្តិង្សាការ មានលក្ខណៈ ១២៨ ដែលព្រះយោគាវចរ អាចធ្វើទុកក្នុងចិត្តក្នុងទ្វត្តិង្សាការបានដោយលក្ខណៈ គឺសក់មាន ៤ លក្ខណៈ គឺ លក្ខណៈស្អួត លក្ខណៈជាប់ លក្ខណៈក្តៅ លក្ខណៈកម្រើកៗ ក្នុងរោមជាដើមក៏យ៉ាងនេះ ។

សេចក្តីថា ដោយធាតុក្នុងទ្វត្តិង្សាការក្នុងធាតុទាំងឡាយ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកក្នុងបាលីនេះថា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុរសនេះមានធាតុ ៦ ដូច្នេះ(១) មានធាតុ ១២៨ ដែលព្រះយោគាវចរ អាចកំណត់ទ្វត្តិង្សាការបានដោយធាតុ ។ គឺក្នុងសក់មានធាតុ ៤ គឺចំណែករឹង ជាបឋវីធាតុ ចំណែកជាប់ ជាអាបោធាតុ ចំណែកក្តៅជា តេជោធាតុ ចំណែកកម្រើក ជាវាយោធាតុ ។ ក្នុងរោមជាដើម ក៏យ៉ាងនេះ ។

១-សុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ ឧបរិបណ្ណាសកៈ លេខ ២៨ ទំព័រ ១៧៤ ។

សេចក្តីថា ដោយការៈទទេក្នុងទ្វត្តិង្សាការ មានសុញ្ញតា ១២៨ ដែលព្រះយោគាវចរអាចពិចារណាឃើញទ្វត្តិង្សាការដោយភាពទទេ ។ ក្នុងសក់មុនមានសុញ្ញតា ៤ គឺបឋវីធាតុ ទទេចាកអាបោធាតុជាដើម អាបោធាតុជាដើមក៏យ៉ាងនោះ ទទេចាកបឋវីធាតុជាដើម ។ ក្នុងរោម ជាដើមក៏យ៉ាងនោះ ។

សេចក្តីថា ដោយខន្ធជាដើម ក្នុងទ្វត្តិង្សាការ កាលសក់ជាដើម លោកសង្គ្រោះដោយខន្ធជាដើម គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយន័យជាដើម យ៉ាងនេះថា សក់ទាំងឡាយមានខន្ធប៉ុណ្ណា មានអាយតនៈប៉ុណ្ណា មានធាតុប៉ុណ្ណា មានសច្ចៈប៉ុណ្ណា មានសតិប្បដ្ឋានប៉ុណ្ណា ។ កាយ រមែងប្រាកដដូចគំនរស្មៅ ឬឈើដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ដែលពិចារណាឃើញយ៉ាងនេះដូចលោកពោលថា

នត្ថិ សត្តោ នរោ បោសោ បុគ្គលោ នូបលព្ភតិ
សុញ្ញភូតោ អយំ កាយោ តិណកដ្ឋសមូបមោ ។
មិនមានសត្វ នរៈ បុរស មិនមានបុគ្គល កាយនេះ
មានសភាពទទេ ប្រៀបដូចជាស្មៅ និងឈើ ។

ម្យ៉ាងទៀត ការត្រេកអរនោះឯណា ដែលមិនមែនជារបស់មនុស្ស ដែលលោកពោលទុកយ៉ាងនេះថា

សុញ្ញាគារំ បវិដ្ឋស្ស សន្តចិត្តស្ស ភិក្ខុនោ
អមានុសី រតិ ហោតិ សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ ។
លោកចូលទៅកាន់ផ្ទះទទេ មានចិត្តស្ងប់ គង់ពិចារណាឃើញធម៌
ដោយប្រពៃ រមែងមានការត្រេកអរ ដែលមិនមែនជារបស់មនុស្ស(១) ។

១-សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ គាថាធម្មបទ លេខ ៥២ ទំព័រ ១០០ ។

ការត្រេកអរនោះទៅមិនឆ្ងាយឡើយ តពីនោះ អមតៈ គឺបីតិ និងបាមោជ្ជៈនោះឯណា ដែលសម្រេចមកពីវិបស្សនា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា ៖

យតោ យតោ សម្មសតិ ខន្ធានំ ឧទយព្វយំ
លភតិ បីតិបាមោជ្ជំ អមតំ តំ វិជានតំ ។

ពិចារណាឃើញការកើត និងការរលត់នៃខន្ធទាំងឡាយ
ដោយប្រការណាៗ បីតិ និងបាមោជ្ជៈ ដែលជាអមតៈរមែងបាន
ដល់អ្នកពិចារណាឃើញការកើតរលត់នោះ ដោយប្រការនោះៗ ។

ព្រះយោគាវចរ កាលសោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈ ដែលជាអមតៈនោះមិនយូរឡើយ ក៏ទីងធ្វើឱ្យច្បាស់អមតៈ គឺព្រះនិព្វានដែលមិនចាស់ មិនស្លាប់ដែលអរិយជនសេពហើយដោយពិត ។

បរមត្ថជោតិកាយ ខុទ្ទកបាឋដ្ឋកថាយ
ទ្វត្តឹសាការវណ្ណនា និដ្ឋិតា
ពណ៌នាអាការៈ ៣២ ប្រការ
នៃ
អដ្ឋកថាខុទ្ទកបាឋៈ ឈ្មោះ បរមត្ថជោតិកា ចប់ ៕

រៀបរៀងដោយភិក្ខុ សារត្ថធម្មោ នួន សារ៉េត ព.ស២៥៦៦, គ.ស២០២២